

JAARVERSLAG
2023
FBE UTRECHT

faunabeheereenheid UTRECHT

COLOFON

Verslagjaar 2023

Stichting Faunabeheereenheid Utrecht

Postadres

Hooge Hoek 2-3
3927 GG Renswoude

Telefoon

088 – 250 1200

E-mail

secretariaat@fbeutrecht.nl

Internet

www.faunabeheereenheid.nl/utrecht

Eindredactie

Faunabeheereenheid Utrecht

Opmaak en vormgeving

Natuurlijk Communicatie B.V.

Fotografie

Faunabeheereenheid Utrecht
Beeldbank FBE Nederland

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	5
1. WIE ZIJN WIJ?	7
1.1. Visie, missie & ambitie	7
1.2. Positie van de FBE Utrecht	8
1.3. Bestuur en kantoor	9
1.4. Financiën	9
IN GESPREK MET: JEROEN NUISSL, DIRECTEUR FAUNABEHEEREENHEID UTRECHT	12
2. WAT DOEN WIJ?	16
2.1. Doelen van de FBE Utrecht	16
2.2. Kernactiviteiten	16
2.2.1. Bevorderen duurzaam beheer	16
2.2.2. Voorkomen en bestrijden van schade en overlast	23
De kattenvangers van Utrecht	28
BIJLAGEN	32
Bijlage 1: Preventieve maatregelen	33
Bijlage 2: Afschot	34
Bijlage 3: Schade	37
Bijlage 4: Voorjaargestelling	39
Bijlage 5: Reetelling	40
Bijlage 6: Zomerganzentelling	41

**“BALANS TUSSEN BESCHERMEN &
BEHEREN OM TOT EEN EVENWICHTIG
FAUNABEHEER TE KOMEN”**

VOORWOORD

De positie van dieren in onze maatschappij verandert in toenemende mate. Ook in 2023 is de relatie tussen mens en dier gelijkwaardiger geworden en de acceptatie van de eigenheid van dieren toegenomen. Ontheffingen voor beheer sneuvelden bij de rechtbank door een gebrek aan wetenschappelijk bewijs van de effectiviteit van het beheer. Ook bleken rechters moeite te hebben met de wijze waarop werd aangetoond dat alternatieve, diervriendelijkere, methodes soms niet werkten.

Daar tegenover stond dat ook in 2023 wrijving ontstond wanneer dieren zich vestigden in ruimten die wij mensen als ons exclusief eigendom lijken te beschouwen. Ganzen die zich voeden op akkers en boerengraslanden, bevers die akkers onder water zetten en dijken ondergraven, dassen die een golfbaan omwoelen, wolven die schapen prederen. En terwijl onze kijk op dieren verandert, lijkt tegelijkertijd de acceptatie van schade door dieren uit de natuur af te nemen. De cijfers spreken voor zich. Provincies keerden in 2023 voor ruim 55 miljoen euro aan tegemoetkomingen in faunaschade uit. Dat is ruim 11 miljoen meer dan het jaar ervoor.

Wilde dieren zorgden ook voor publieke opschudding. Wekenlang lag het treinverkeer tussen Valkenburg en Heerlen plat vanwege een dassenfamilie die zijn burcht had gebouwd onder het spoor. Om de vele tienduizenden gedupeerde treinreizigers tegemoet te komen werd de burcht verwijderd. Dit lot bleef ook de bevers niet bespaard die ten tijde van het hoge water hun intrek hadden genomen in enkele belangrijke waterkerende dijken en door hun gegraveerd een direct gevaar op overstroming vormden. In onze eigen provincie was de steeds verder in Nederland oprukkende wolf het gesprek van de dag. Zeker nadat een wolf in de bossen van Amerongen in contact kwam met een hond en filmpjes hiervan viraal gingen op social media. Wandelaars die hun hond uitlieten in het gebied waar de wolf is gesignaleerd, werd geadviseerd om hun trouwe viervoeter dichtbij en aan de lijn te houden en als de wolf al opdook, om afstand te houden. Agrariërs die zich zorgen maakten over hun vee konden een beroep doen op een provinciale noodset wolvenraster.

Al deze voorbeelden vormen slechts een kleine greep van situaties waarin het belang van de Faunabeheereenheid naar boven komt. Meer dan eens was het in 2023 zoeken naar een balans tussen beschermen en beheren om tot een evenwichtig faunabeheer in de provincie Utrecht te komen. Er werden alternatieve beheermethodes getest in nauwe samenwerking met de mensen in het veld. Daarnaast werd ingezet op de toepassing van preventieve middelen en aanvullend met het geweer. In dit jaarverslag leest u hoe we dit in 2023 hebben vormgegeven. Steeds met in het achterhoofd de gedachte conflicten tussen mensen en dieren te voorkomen of te beperken met begrip voor de maatschappelijke opvattingen over beheer van wilde dieren. Niet eenvoudig, wel noodzakelijk om Utrecht leefbaar te houden voor mensen én dieren.

Namens het bestuur van de Faunabeheereenheid Utrecht,

Gijs de Kruif
voorzitter

1. WIE ZIJN WIJ?

1.1. VISIE, MISSIE & AMBITIE

De Faunabeheereenheid Utrecht (hierna FBE Utrecht of FBE) heeft tot taak een effectief en efficiënt faunabeheer te coördineren binnen de provincie Utrecht en daarmee operationeel uitvoering te geven aan het provinciale faunabeleid. De zorg voor een duurzaam faunabeheer vergt om een continue weging van belangen. De uitvoering van het faunabeheer is, in beginsel, geen publieke taak maar is door de wetgever belegd bij grondeigenaren, -gebruikers en jachthouders. Voor een planmatig beheer heeft de provincie de FBE Utrecht erkend als samenwerkingsverband van organisaties op het gebied van natuurbeheer, landbouw, particulier grondeigendom en de jacht. Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming (Wnb) is dit verbreed met maatschappelijke organisaties. De FBE zorgt voor een adequate coördinatie van een duurzaam en planmatig faunabeheer alsmede een goede afweging van belangen van de participerende partijen in een faunabeheerplan, binnen de kaders van de wet en het provinciale beleid. Het Faunabeheerplan schetst een gecoördineerde (lange termijn) visie voor het duurzaam beheer van diersoorten voor het werkgebied van de FBE.

Hoewel naar de letter van de wet de uitvoering van het faunabeheer geen publieke taak is, kan gelet op de strikt gelimiteerde speelruimte en de verwevenheid van het faunabeheerplan met het provinciale beleid en politieke opvattingen, het faunabeheerplan in praktische zin worden opgevat als uitvoeringsprogramma met de FBE als coördinerende uitvoeringsorganisatie van het vastgestelde provinciale faunabeleid.

De FBE kenmerkt zich als een (netwerk-)organisatie waarin een groot aantal organisaties nauw samenwerken. Planmatig faunabeheer beperkt zich evenwel niet tot het (groene) buitengebied. De FBE werkt ook voor en samen met onder andere gemeenten, het ministerie van Defensie, Rijkswaterstaat, Rijksvastgoedbedrijf, bedrijven, recreatieschappen, waterschappen, wegbeheerders en terreinbeheerders. De FBE is daarmee de grootste koepelorganisatie van actief in het buitengebied betrokken vrijwilligers en professionals in de provincie Utrecht op het gebied van faunabeheer. De FBE is dé kennispartner van de provincie inzake het faunabeheer op zowel ecologisch, juridisch en beheertechnisch niveau. De FBE is het scharnierpunt tussen de beleidsdoelstellingen van de provincie en het realiseren daarvan door maatschappelijke partijen, vertegenwoordigd in de FBE.

De missie van de FBE Utrecht is derhalve het binnen het wettelijk kader coördineren van de uitvoering van een verantwoord en duurzaam faunabeheer door het maken en vaststellen van faunabeheerplannen en het stimuleren, faciliteren en coördineren van de planmatige realisatie ervan. De visie die hieraan ten grondslag ligt is het realiseren van een duurzaam faunabeheer met als motto: niets doen waar het kan, beschermen waar nodig en ingrijpen als het moet!

Deze missie is nader uitgewerkt in de volgende strategische doelstellingen:

- De FBE zet in op de adequate coördinatie van de uitvoering van het faunabeheerplan en combineert wetenschappelijke inzichten met 'best practices' verkregen uit de praktijk;
- De FBE bevordert de ontwikkeling en toepassing van alternatieve (beheers-)methodieken;
- De FBE stimuleert de verdere professionalisering en een efficiënte uitvoering van het beheer;
- De FBE geeft gevraagd en ongevraagd advies aan Gedeputeerde Staten en betreft hierin de kennis en inzichten van relevante stakeholders;
- De FBE streeft naar een optimale samenwerking met betrokken stakeholders en uitvoerders.

Op basis hiervan heeft de FBE Utrecht de volgende ambitie voor 2025 geformuleerd:

De Faunabeheereenheid coördineert de adequate uitvoering van een planmatig beheer voor mens, plant en dier. In 2025 worden beheervraagstukken primair op basis van wetenschappelijke inzichten en 'best practices' opgelost. Adequate diersoortinventarisaties en beheerregistraties liggen hieraan ten grondslag. De

Faunabeheereenheid wil een kennispartner zijn van de provincie inzake faunabeheer op ecologisch, juridisch en beheerstechnisch niveau. Zij is het scharnierpunt tussen de beleidsdoelstellingen van de provincie en het realiseren daarvan door maatschappelijke partijen, vertegenwoordigd in de Faunabeheereenheid. De relatie met de provincie is er een van samenwerken en vertrouwen. Hierdoor voelen ook de bij de uitvoering betrokken professionals en vrijwilligers zich gesteund en gewaardeerd.

1.2. POSITIE VAN DE FBE UTRECHT

De FBE Utrecht, opgericht op 16 oktober 2002, is een zelfstandige (netwerk-)organisatie waarbinnen een groot aantal organisaties nauw samenwerken. Door de verscheidenheid aan organisaties is er vaak sprake van verschillende, soms tegenstrijdige, belangen. De toegevoegde waarde van de FBE Utrecht zit er dan ook in deze belangen af te wegen om vervolgens tot een compromis te komen. Hiermee wordt tevens maatschappelijk draagvlak beoogd.

De organisatie als zodanig is opgenomen in artikel 3.12 van de Wnb. Uit deze wet volgen onder meer de volgende taken van de FBE:

1. Het opstellen van een faunabeheerplan voor het duurzaam beheren van in het wild levende dierpopulaties;
2. Het formuleren van passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren;
3. De informatievoorziening naar de achterbannen van de FBE;
4. Het bewerkstelligen van trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren waar het faunabeheerplan op van toepassing is;
5. Jaarlijkse verslaglegging van de uitvoering van het faunabeheerplan aan de Gedeputeerde Staten van de provincie;
6. Het aanvragen en de doorverlening van ontheffingen.

In aanvulling op de wettelijke taken van een FBE zijn in de provinciale verordening Natuur en Landschap (provincie Utrecht 2017) de volgende taken opgenomen:

1. De coördinatie van de uitvoering van het door haar vastgestelde faunabeheerplan;
2. De informatievoorziening aan de leden van alle in haar bestuur vertegenwoordigde organisaties over tenminste de aan de FBE toekomende bevoegdheden, onderscheidenlijk de aan de FBE toegestane handelingen en actuele ontwikkelingen op het gebied van faunabeheer;
3. Het opstellen van telprotocollen ten behoeve van trendtellingen alsmede de monitoring van het faunabeheer;
4. De advisering van Gedeputeerde Staten over aangelegenheden inzake faunabeheer.

In de Natuurvisie provincie Utrecht; een plus op Natuurbeleid 2.0 heeft de provincie aanvullende beleidsdoelen opgenomen ten aanzien van het faunabeheer onder coördinatie en aansturing van de FBE. Deze zijn:

1. Centrale rol voor de FBE die beheeractiviteiten organiseert en uitwerkt;
2. Bevorderen duurzame benutting van bij beheer en schadebestrijding gedode dieren;
3. Terugdringen van het totale bedrag dat aan faunaschade wordt uitgekeerd;
4. Bevorderen evenwicht in soortenpopulaties;
5. Soorten die onevenredige schade veroorzaken bestrijden;
6. Gericht bestrijding van soorten (waaronder invasieve exoten) die aandachtsoorten verdringen.

1.3. BESTUUR EN KANTOOR

Het bestuur van de FBE Utrecht wordt gevormd door afgevaardigden uit de volgende organisaties: Land- en Tuinbouworganisatie Noord (LTO Noord), Utrechts Particulier Grondbezit (UPG), Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (Jagersvereniging), Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer (NOJG), Staatsbosbeheer (SBB), Natuurmonumenten (NM), het Utrechts Landschap (HUL), het Zuid Hollands Landschap¹ (ZHL) en de Dierenbescherming (DB). Het bestuur heeft een onafhankelijk voorzitter.

Samenstelling bestuur per 31 december 2022

- G.A. de Kruif (voorzitter)
- H.J.E. van Beuningen (namens UPG)
- J.A. Segers (namens LTO Noord)
- J.P. Spierenburg (namens Jagersvereniging en NOJG)
- J.K. Both (namens SBB en RVB)
- S.G. van Dockum (namens HUL, ZHL en NM)
- M. Smeenck (namens DB)

- J. Nuijsl (directeur)

Het bureau vormt de uitvoerende schakel tussen bestuur en werkveld. Zij ziet onder andere toe op de coördinatie van de planmatige uitvoering van het faunabeheer in de provincie Utrecht, stelt (fauna) beheerplannen en jaarrapportages op, draagt zorg voor de onderbouwing van ontheffingen, initieert, participeert en begeleid diverse projectgroepen en overlegverbanden en biedt ondersteuning en advies aan onder meer wildbeheereenheden, grondgebruikers, gemeenten en terreinbeheerders.

1.4. FINANCIËN

In de hieronder opgenomen tabel zijn voorlopige cijfers van FBE Utrecht over 2023 opgenomen. Het voorlopige exploitatieresultaat bedraagt € 26.396 positief. Na dotatie aan bestemde fondsen en reserves van rond € 76.000 zal naar verwachting een tekort resteren van rond € 50.000. Een tekort zal worden gedekt uit de egaliseringsreserve van de provincie Utrecht.

Als gevolg van indexaties zijn de inkomsten uit de exploitatiesubsidie in 2023 hoger dan begroot. Daarnaast zijn aanvullende exploitatiesubsidies ontvangen voor specifieke doelen – aanpak van verwilderde katten en ganzenbeheer – welke ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet waren toegekend.

In de Overige subsidies en opbrengsten is een bijdrage van de provincie Utrecht opgenomen ad € 60.000 welke is bestemd voor een interprovinciaal ganzenplan (IFBP Ganzen)². Daarnaast bevat deze post voor rond € 44.000 aan niet begrote overige opbrengsten (projectsubsidies en overige ontvangen bijdragen).

¹ Als gevolg van de provinciale grenscorrectie met Zuid-Holland en de vorming van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden

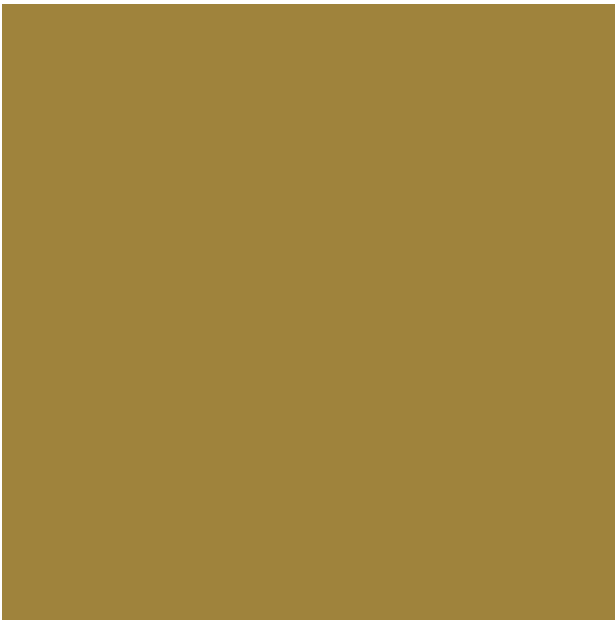
² FBE Utrecht is nog in afwachting van een formele toekenning van de provincie voor de bijdrage aan IFBP Ganzen ad € 60.000

VOORLOPIGE CIJFERS 2023 FBE UTRECHT ³		
Resultaat	Realisatie (€)	Begroting (€)
Exploitatiesubsidie - regulier	445.837	414.654
Exploitatiesubsidie - verwilderde katten	123.063	-
Exploitatiesubsidie - ganzenbeheer	145.000	-
Overige subsidies en opbrengsten *	104.082	-
	817.982	414.654
Kosten Faunabeheer	299.172	68.045
Personele lasten	389.926	250.984
Overige stichtingslasten	102.491	95.625
	791.586	414.654
Exploitatieresultaat	26.396	-
Dotatie aan bestemde fondsen en reserves	(75.857)	-
Onttrekking aan egalisatiereserve PU	49.461	-
Mutatie Algemene reserve	-	-

De overschrijding van de begroting van Kosten Faunabeheer is enerzijds het gevolg van uitvoeringskosten welke zijn gemaakt voor de projecten aanpak van verwilderde katten en ganzenbeheer en wordt anderzijds veroorzaakt door een bijdrage aan het project IFBP Ganzen. Zoals eerder opgemerkt zijn deze projecten niet opgenomen in de begroting voor 2023.

Vanwege de uitbreiding in taken en uitdagingen waarmee de stichting wordt geconfronteerd heeft men in 2023 ingezet op uitbreiding van de personele bezetting. Hierdoor is er sprake van een - ingecalculeerde - overschrijding van de begroting op personele lasten. Met de toenemende complexiteit in het faunabeheer neemt de werkdruk op het bureau verder toe waardoor de uitvoering van taken begint te knellen. Met het oog op de nieuwe provinciale ambities met betrekking tot het provinciale faunabeheer gaat de Faunabeheereenheid graag in overleg met de provincie om gezamenlijk invulling te geven aan een passende organisatieomvang die aansluit bij alle in de Omgevingsverordening Monitoring en Fauna (OFM) benoemde taken, activiteiten en uitdagingen.

³ De voorlopige cijfers zijn afkomstig uit de intern gevoerde financiële administratie en zijn nog niet door de externe accountant gecontroleerd.

Door: Hanne Tersmette-Strijland

Tegenover mij zit Jeroen NuiSSL (48 jaar), al sinds 2017 directeur van stichting Faunabeheereenheid Utrecht (FBE). Op het salontafeltje tussen ons in ligt een stapel tijdschriften. Ik lees de titels: 'DIER' uitgegeven door de Dierenbescherming, 'De Jager' van de Jagersvereniging en 'PUUR', het ledenblad van Natuurmonumenten. Om ons heen staan dozen. 'Birdalerts', zegt Jeroen. 'Gebruiken we voor de ganzenverjaagpilot in Eemland.' Boven het bureau hangt een houten hertenkop, aan het prikbord posters met ganzenherkenningstips en aankondigingen voor groencafés en kattenvangacties. Jeroens kantoor in Renswoude laat direct zien hoe divers het werken voor een Faunabeheereenheid is.

Jeroen: 'De essentie van ons bestaan is dat wij er zijn om oplossingen te bewerkstelligen om mens-dierconflicten te voorkomen dan wel te beperken. De bevolking groeit en daardoor komen mensen en dieren steeds dichterbij elkaar te leven. Helaas is op het snijvlak tussen mens en dier vaak sprake van een conflict. Sinds de Flora- en Faunawet van 1 april 2002 zijn alle van nature in Nederland levende diersoorten beschermd, maar er zijn uitzonderingen. Dat betekent dat je soms om diverse redenen een dier mag verjagen of doden. Bij de Faunabeheereenheid geven we daar letterlijk vorm en inhoud aan nadat we daar eerst een evenwichtige afweging in maken. Ons werk is altijd zoeken naar balans. Neem bijvoorbeeld de gans.' Jeroen wijst naar de ganzenherkenningsposter. 'Aan de ene kant wordt de keuze gemaakt van optreden, verjagen of doden: want de gans eet het gras van de boer. Aan de andere kant zijn ganzen welkom in bepaalde natuurgebieden, want door hun gegraas houden ze het gebied juist open. In de Eempolder zijn we in de winter van '22/'23 een verjaagpilot gestart, die ook dit jaar nog doorloopt. Met hulp van vrijwilligers verjagen we daar de ganzen van de graslanden van de boeren om de schade die de boeren ervaren te reduceren. Het werkt. Er is meer dan 50% minder schade gemeten dan vorig jaar. En de ganzen? Het lijkt erop dat ze zich verplaatsen naar ganzenrustgebieden: plekken waar ze wel welkom zijn. Natuurlijk eten ze daar ook het gras. Maar van die plekken heeft de provincie Utrecht gezegd: daar is het niet erg. Die schade accepteren we.'

Beheer is emotie

'Soms vind ik het lastig dat je het nooit voor iedereen goed kan doen. Beheren gaat gepaard met zoveel emotie. En dat begrijp ik ook. Daarom zie ik het als onze taak om betrouwbare data te verzamelen, deze data juist te interpreteren en deze ook te toetsen aan en in de praktijk. Daarnaast zetten we ons in om uit te leggen waarom we op een bepaalde manier te werk gaan. Communicatie is essentieel om handen en voeten te kunnen geven aan het faunabeheer. Van een Faunabeheereenheid mag je een goed afgewogen besluit verwachten. Dat betekent dus niet altijd de kortste weg van a naar b. Maar een maatschappelijke discussie waarin alle belangen meewegen, ook als dan de prioriteiten worden verlegd. Draagvlak is misschien wel net zo belangrijk als efficiëntie. Daarom luisteren we naar alle partijen. Ook in 2023 hebben we daar veel ruimte voor gemaakt. We hebben ons geprofileerd als een benaderbare organisatie, die altijd openstaat voor een gesprek. Ook als het moeilijk is, nemen we het initiatief en moedigen we partijen aan om met elkaar aan tafel te gaan. Daarnaast weten we wat er speelt. Op politiek niveau, waar de kaders voor het faunabeleid worden vastgelegd, maar zeker ook in de praktijk; bij de terreinbeheerders, de wildbeheereenheden en de agrariërs. Met andere woorden: op de plekken waar het beheer wordt uitgevoerd. We proberen altijd te luisteren en accommoderen.'

Jeroen is trots op hoe de Faunabeheereenheid mensen samenbrengt: 'We hebben een brugfunctie. Bijvoorbeeld tussen de provincie, BIJ12 en de mensen van de praktijk. En in plaats van ergens op een kantoor met elkaar te vergaderen of via Teams, gaan we zo vaak mogelijk naar buiten. Met de voeten in de klei. Zo zien we waar terreinbeheerders of de agrariërs tegen aanlopen. En omdat we naar buiten gaan, zijn wij het gezicht van de uitdagingen waar we voor staan. Dat is belangrijk, juist omdat er bij beheren zoveel emotie komt kijken. Onze rol is de betrokkenen naar elkaar te laten luisteren, elkaars opvattingen te respecteren en verschillende belangen af te wegen.'

Alternatief beheer en vrijwillige inzet

Jeroen vertelt dat Faunabeheer veelal wordt uitgevoerd door vrijwillige jagers, die verbonden zijn via wildbeheereenheden. En nu de provincie duidelijk koers kiest voor meer alternatieve beheermethoden vraagt dat een andere inzet van de (vrijwillige) jager. Het TNRC-kattenproject is een goed voorbeeld. In 2022 besloot de provincie Utrecht dat verwilderde katten niet meer mochten worden gedood, maar wel gevangen. Concreet betekent dit dat de uitvoerders, de jagers die verwilderde katten niet meer beheren met het geweer, maar vangen met vangkooien in hun jachtvelden, om zo de predatie van weidevogelnesten en andere grondbroeders tegen te gaan. Jeroen: 'Je begrijpt dat niet elke jager stond te springen om aan deze alternatieve beheermethode mee te werken. Maar door naar elkaars argumenten te luisteren is er nu toch een unieke samenwerking ontstaan met Stichting Zwervkatten Nederland en de wildbeheereenheden Kromme Rijn en Lopikerwaard. Jagers vangen nu (verwilderde) katten in hun gebied en Stichting Zwervkatten Nederland verzorgt de castratie. De meeste jagers zijn enthousiast over het project: blij dat ze iets kunnen doen om de weidevogels te beschermen. Bij aanvang van het project hoorde ik heel andere geluiden.' *

Dit voorbeeld laat meteen zien waar Jeroen problemen verwacht in de toekomst: 'Voor het faunabeheer zijn we afhankelijk van vrijwilligers. Die hebben een bepaalde intrinsieke motivatie om dat beheer uit te voeren. Die strookt niet altijd met de hernieuwde beleidskaders die de provincie maakt. Deze kaders, die vaak te maken hebben met alternatieve beheervormen, worden op hoog niveau vastgesteld en het is dan aan de vrijwilligers om dat uit te voeren. Maar wat op beleidsniveau als juist wordt gezien, ligt lang niet altijd in lijn met wat een vrijwillige jager wil. Een voorbeeld: het beleid bepaalt dat we ganzen beter kunnen beheren voor ze zijn uitgebroed. Maar een jager zegt op zijn beurt: 'Ik wil geen broedende gans verwijderen. Dat gaat in tegen mijn normen en waarden.' Dus daarover moeten we met elkaar in gesprek gaan. Want beleid is pas succesvol als het overeenkomt met hoe een beheerder wil beheren en een jager wil jagen. Daar moeten we over nadenken maar anderzijds kan opschalen bijv. door de inzet van professionals soms evengoed noodzakelijk zijn om toch bepaalde doelen te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan het realiseren van ruivangsten. Toch lijken vermeende tegenstellingen in de praktijk vaak overbrugbaar zolang alle partijen maar het beheerdoel voor ogen houden.'

Voor de rechter

'Faunabeheer is maatschappelijk een hot issue', legt Jeroen uit. 'Uitvoerende partijen lopen tegen belemmeringen in de wetgeving aan. Willen we echter aan de faunabeheerdoelstellingen voldoen, zullen we moeten beheren. Onlangs heeft de rechtbank Midden-Nederland nogmaals benadrukt dat het doden van dieren het allerlaatste redmiddel moet zijn. Om toch een dier te mogen doden, moeten we dus aantonen dat minder vergaande maatregelen niet toepasbaar zijn of niet de gewenste effecten hebben. Hiervoor hebben we wetenschappelijke data nodig. Helaas hebben we die in een aantal gevallen onvoldoende voorhanden. Daarnaast is de natuur geen laboratorium. Het kan best zijn dat er in een weidevogelgebied voldoende vossen beheerd zijn, maar dat er toch bijna geen kuikens groot zijn gebracht omdat het bijvoorbeeld een heel nat voorjaar was. Het is heel moeilijk om juist in de natuur causale verbanden aan te tonen, waardoor een verhaal bij de rechtbank standhoudt. We hebben zeker wel middelen voor meer wetenschappelijk onderzoek, maar het beschikbare bedrag is veel te laag om gebieds- en soortspecifiek onderzoek te doen, zoals de rechtbank feitelijk verlangt. Gedegen wetenschappelijk onderzoek kost je minstens drie jaar en baseert zich op meerdere onderzoeksvragen die beantwoord moeten worden. Het geldt dat de provincies in de onderzoekspot faunazaken stoppen in het onderzoek van BIJ12 is net genoeg om één praktijkonderzoek met een looptijd van slechts één jaar te doen. Dat is helaas veel te weinig.'

Wat kunnen we daaraan doen? Jeroen: 'Roeien met de riemen die we hebben. Vanuit de Faunabeheereenheid vragen we de mensen in de uitvoering daarom om zoveel mogelijk data te verzamelen, die op de juiste manier te registreren, te valideren en te delen. Uiteindelijk bepaalt die rechter namelijk of en in welke vorm het beheer mag worden toegepast. En juist omdat beheren zo'n hot issue is, verwacht ik dat de vraag van rechters naar betrouwbare, gevalideerde data alleen maar groter wordt.'

De toekomst

'De toekomst maken we samen', zegt Jeroen: 'Zo'n toegenomen vraag naar onderbouwing van wat we doen, onderstreept nog maar eens hoe belangrijk het is om samen te werken. Met de uitvoerders, de grondeigenaren, terreinbeheerders, de provincie en binnen het bestuur. In 2023 werden we nogal verrast door het Ontwerp Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring. Dit nieuwe provinciale beleid bleek een snelkookpan. Het plan lag er en wij mochten inspreken wat we ervan vonden. Dat inspreken gebeurde vanuit oplossingsrichtingen, terwijl de onderliggende problemen onduidelijk bleven. Kortom, er werd niet vanuit de samenwerking gekeken naar de uitdagingen die voor ons liggen. En ook een visie op hoe deze te tackelen ontbrak. Helaas, want daar ligt juist de kracht van Faunabeheereenheid Utrecht.'

Had het anders en misschien wel beter gekund? Jeroen: 'Weet ik niet. Ook als we wel vooraf een plan hadden kunnen maken, hadden we moeten dealen met de uitdagingen. Ons werkgebied is sowieso lastig. We lopen er vaak tegenaan dat we in Nederland zoveel doelen hebben per vierkante meter. Een provinciaal beleid gebaseerd op verjagen is bijna niet te combineren met de intensieve landbouw. En wat kun je als je én recreatie én natuurdoelstellingen wil realiseren, en ook nog eens met 130 kilometer per uur langs zo'n gebied moet kunnen rijden, zonder wildaanrijdingen. Het klinkt misschien wanhopig, maar ons werk zou zoveel duidelijker worden als er op politiek niveau keuzes gemaakt zouden worden. Dan kun je ook veel integraler denken. Nu ga ik een beetje buiten mijn terrein, maar neem Schiphol. Ook vliegtuigen hebben last van ganzen. Dan lijkt het mij logisch om in de Haarlemmermeerpolder, de polder rondom Schiphol, geen gewassen te telen die ganzen aantrekken. Zo vang je twee vliegen in één klap en misschien nog wel belangrijker: zo kan je je doelen halen zonder dieren te doden.'

Mensenwerk

Faunabeheer is mensenwerk en dat zie je terug in het bestuur van de Faunabeheereenheid. Jeroen: 'We worden vertegenwoordigd door mensen vanuit organisaties met allemaal andere doelstellingen en belangen. Van de Jagersvereniging tot de Dierenbescherming en alles daartussenin.' Jeroen wijst op alle tijdschriften die op het salontafeltje tussen ons in liggen. 'Deze vertegenwoordigers hebben het afgelopen jaar toch prima samengewerkt. Er was veel ruimte om ideeën over (alternatief) beheer uit te werken en daar vervolgens inhoud aan te geven. Voorbeelden daarvan zijn de ganzenverjagingspilot in Eemland of het kattenproject. Ook vanuit de provincie ervaar ik die ruimte. Daarom voel ik me goed op deze plek. Ons werk gaat veel verder dan de primaire taak van de Faunabeheereenheid: het aanvragen en doorverlenen van ontheffingen. Ook de komende jaren zullen we gevraagd en ongevraagd advies blijven geven aan de provincie. Vooruitdenken is daarbij belangrijk, want we willen voorkomen dat we achter de feiten aanlopen zoals nu bijvoorbeeld bij de ganzen gebeurt. We zullen ons daarbij steeds meer moeten laten leiden door analyse van data. Én door de ervaringen uit de praktijk. Onze organisatie gaat over dieren, maar het blijft mensenwerk. Samen tot een gedragen oplossing komen om problemen tussen mensen en dieren op te lossen? Die uitdaging drijft mij al meer dan 20 jaar.'

**Lees op pagina 28 hoe diverse participanten de samenwerking in het TNRC-project ervaren hebben*

2. WAT DOEN WIJ?

2.1. DOELEN VAN DE FBE UTRECHT

De FBE Utrecht opereert binnen de nationale wetgeving en het door de provincie Utrecht gestelde beleidskader. De FBE Utrecht hanteert op basis van dit juridische kader, de volgende centrale doelstelling: **“Het maken en vaststellen van faunabeheerplannen voor het planmatig en verantwoord faunabeheer en het stimuleren, faciliteren en coördineren van de planmatige uitvoering ervan.”** De FBE Utrecht legt het accent op een gecoördineerde en planmatige uitvoering van het faunabeheer. Een dergelijke wijze draagt bij aan een effectief beheer gericht op het voorkomen dan wel beperken van faunaschade. Dit doet zij door met alle relevante gebiedspartners samen te werken, te stimuleren en zo nodig te faciliteren.

Met de geformuleerde doelstelling en haar werkwijze geeft de FBE Utrecht invulling aan de provinciale beleidsdoelen welke betrekking hebben op faunabeheer. De provincie heeft, volgens de Wnb, de wettelijke taak om planten en dieren te beschermen. Op provinciaal niveau is het beleid hierrond vastgesteld en weergegeven in de provinciale verordening alsmede in de natuurnorm. Bij wettelijke bepaling is het verboden om dieren te doden, echter, wanneer bepaalde maatschappelijke belangen in het geding zijn kan de provincie hierin afwijking door ontheffingen, opdrachten en vrijstellingen te verlenen aan de FBE Utrecht. De activiteiten zoals beschreven in dit jaarverslag zijn erop gericht een bijdrage te leveren aan de realisatie van de provinciale beleidsdoelen met betrekking tot het faunabeheer in de provincie Utrecht. Specifiek daar waar het gaat om duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht.

Als gevolg van veranderde opvattingen over de omgang met de natuur in zowel de maatschappij als de politiek is het provinciale natuur- en faunabeleid aan verandering onderhevig. Daar waar vroeger primair het voorkomen van faunaschade en het terugdringen van de totale omvang aan uitgekeerde faunaschade centraal uitgangspunt waren van het provinciale beleid en dien ten gevolge de provinciale opdracht aan de Faunabeheereenheid; is het primaat steeds meer verschoven naar de bescherming van soorten. Preventie als uitgangspunt en het doden van dieren slechts als laatste redmiddel vormen thans het centraal uitgangspunt, zoals ook verwoord in de in 2023 verschenen concept Omgevingsverordening Monitoring en Fauna (OFM). De FBE Utrecht constateert dat het optimaliseren van de bescherming van in het wild levende dieren niet altijd even goed samengaat met de tegelijkertijd bestaande politieke wens om ook de uitgaven die verband houden met de door deze soorten veroorzaakte schades, te verminderen. Met andere woorden: naarmate de mogelijkheden om preventief in dierpopulaties in te grijpen afnemen, neemt het aantal schade-incidenten en dienovereenkomstig de uitgekeerde schadetegemoetkomingen toe. Het vinden van een nieuwe balans tussen deze uitgangspunten en daarmee feitelijk ook de herdefiniëring van de provinciale vraagstelling aan de FBE, karakteriseerden in hoge mate het verslagjaar 2023 en zullen ook in 2024 nog volop actueel zijn.

2.2. KERNACTIVITEITEN

Op basis van de wettelijke en provinciale taken alsmede de beleidsdoelstellingen en -ambities, zoals beschreven in voorgaande paragrafen, heeft de FBE vier kernactiviteiten benoemd waaraan zij het afgelopen jaar op diverse wijzen invulling aan heeft gegeven. Onderstaande paragrafen geven per kernactiviteit een overzicht van de belangrijkste invullingen voor 2023.

2.2.1. Bevorderen duurzaam beheer

Faunabeheerplan en ontheffingen

Door faunabeheer op basis van (provinciale) faunabeheerplannen wordt de lastendruk bij individuele grondgebruikers en grondeigenaren én de provincie aanzienlijk teruggebracht terwijl tegelijkertijd recht wordt gedaan aan het uitgangspunt van bescherming. Naast de reguliere ontheffingen op basis van het Faunabeheerplan zijn in 2023 ook enkele aanvullende ontheffingen aangevraagd voor bijzondere gevallen w.o.

de botanische tuinen van de universiteit Utrecht, plaagdierbestrijdingsbedrijven, het in de nacht beheren van vossen binnen de WBE's De Schaffelaar en Kromme Rijn alsmede het gebruiken van schietnetten voor het vangen van nijlganzen en verwilderde boerenganzen binnen stedelijk gebied.

Aangezien in 2025 het vigerende faunabeheerplan afloopt en het opstellen van een nieuw plan een complexe planvormings- en aansluitende vaststellingsproces kent is in 2023 reeds aangevangen met het opstellen van een contourenschets van het nieuwe faunabeheerplan voor de periode 2026 – 2031 alsmede het uitvoeren van een marktverkenning. Gelet op de diverse uitdagingen die volgen uit actuele jurisprudentie blijkt inmiddels slechts een uiterst gering aantal ecologische bureau's en/of wetenschappelijke organisaties bereid en beschikbaar te zijn om het nieuwe faunabeheerplan op te stellen en te zorgen voor een adequate wetenschappelijke basis voor het noodzakelijk geachte beheer. Dit baart het bestuur zorgen!

Interprovinciaal Ganzenbeheerplan

Nederland is een ganzenland bij uitstek. Enerzijds een genot om naar te kijken, anderzijds veroorzaken ganzen schade aan landbouw en natuurgebieden en kan de vliegveiligheid in gevaar komen. Om de ganzenproblematiek het hoofd te bieden schreef iedere Faunabeheereenheid jaren een faunabeheerplan voor ganzen voor de desbetreffende provincie. Maar ganzen vliegen over provinciegrenzen heen. De FBE'S van Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland, Utrecht en Zeeland kijken daarom nu ook over hun grenzen heen en werken samen richting één Ganzenplan 2024 – 2030. Dit zijn de provincies waar de ganzenproblematiek het grootst is. De beheermaatregelen die in een faunabeheerplan staan, moeten worden onderbouwd met betrouwbare data. Daarom wordt er veel onderzoek gedaan en werken de FBE'S samen met wetenschappers, natuurorganisaties, agrariërs, jagers en overheden. Bovendien wordt er internationaal informatie en kennis uitgewisseld via de Werkgroep AEWA Ganzenaanpak (WAG) en de Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds (AEWA). Uiteindelijk is het doel om tot een ganzenbeheerplan te komen waar rekening in wordt gehouden met de diverse belangen. Naast natuur, landbouw en vliegveiligheid is dat bijvoorbeeld het voorkomen van dierenleed en het naleven van de (internationale) instandhouding van ganzensoorten. In eerste instantie wordt gefocust op preventieve maatregelen, zoals weren met afschrikklinten of verjagen met knalapparaten, als deze maatregelen onvoldoende effect hebben komt ook afschot in beeld.

Alternatieve beheermethoden

Naast het (laten) treffen van beheermaatregelen die ingrijpen in populaties om belangrijke schade te voorkomen is het ontwikkelen en in de praktijk (laten) testen van alternatieve (niet-lethale) beheermethoden ook een belangrijke pijler van de FBE. Het afgelopen jaar heeft de werkgroep Alternatief beheer, bestaande uit vertegenwoordigers van de provincie, de FBE, de Dierenbescherming, LTO Noord en BIJ12 zich dan ook ingezet om innovatieve pilots en projecten te ontwikkelen die primair de schade en overlast door ganzen in de provincie Utrecht duurzaam kunnen beperken.

De volgende pilots zijn in 2023 uitgevoerd en/of afgerond:

1. Innovaties voor ganzenwering en -verjaging in de provincie Utrecht
2. Gebiedsgerichte ganzenaanpak; Praktijkproef voor het verjagen van ganzen van grasland met een drone
3. Gebiedsgerichte ganzenverjaging Eemland
4. TNRC- Project verwilderde kat

1. Innovaties voor ganzenwering en -verjaging in de provincie Utrecht

In 2022 heeft het bureau de Natuurverdubbelaars in opdracht van de provincie Utrecht en in afstemming met de provinciale werkgroep Alternatief beheer een onderzoek uitgevoerd naar innovaties in faunabeheer, gericht op ganzenwering en -verjaging. De centrale vraag was welke innovatieve methoden voor ganzenwering en -verjaging beschikbaar zijn en hoe de provincie Utrecht het gebruik van innovatieve, niet-dodelijke methoden kan stimuleren, ter voorkoming van faunaschade.

**“VINDEN VAN EEN NIEUWE BALANS
TUSSEN UITGANGSPUNTEN VOOR
HERDEFINIËRING PROVINCIALE
VRAAGSTELLING AAN FBE”**

faunabeheereenheid
UTRECHT

Uit een set van 77 publicaties, aangevuld met beoordelingen vanuit experts, is een lijst met innovatieve methoden tot stand gekomen. Deze methoden zijn beoordeeld door middel van een kansrijkheidsmodel voor innovaties. Dit model heeft de basis gevormd voor de literatuurstudie, de interviews met betrokkenen uit het veld en de focusgroepbijeenkomsten. De nadruk is gelegd op twee aspecten: in hoeverre is de innovatie effectief vanuit ecologisch perspectief en in hoeverre is de innovatie effectief vanuit bedrijfseconomisch perspectief?

Vervolgens is uit een set van 23 potentieel kansrijke, innovatieve methoden voor ganzenwering en -verjaging vier methoden als kansrijk beoordeeld. Deze methoden zijn:

- Akoestische detectie en wering door Bird Alert
- Verjaging door Border Collies
- Visuele wering door Automatische laser
- Visuele en akoestische wering door Object-associatie methode

Naast het identificeren van innovatieve manieren van faunabeheer heeft het bureau de Natuurverdubbelers ook onderzocht op welke wijze deze maatregelen het beste geïmplementeerd kunnen worden in de praktijk met de volgende conclusies:

- Een gebiedsgerichte aanpak voor toepassing van innovatieve methoden een geschikte opschalingsroute is;
- Innovatie binnen de ganzenwering en -verjaging een stimulans verdient om daadwerkelijk van de grond te komen.

Tot slot concluderen ze dat om effectieve verjaging te kunnen laten plaatsvinden, het een belangrijke randvoorwaarde is dat er voldoende gebieden in de omgeving beschikbaar zijn waar de ganzen naartoe kunnen op het moment dat ze op één locatie geweerd worden. In deze 'opvanglocaties' dienen daarom (financiële) afspraken met grondeigenaren en -gebruikers te worden gemaakt voor zover zij hierdoor nadeel ondervinden.

Klik [hier](#) voor meer informatie en het rapport opgesteld door de Natuurverdubbelers.

2. Gebiedsgerichte ganzenaanpak;

Praktijkproef voor het verjagen van ganzen van grasland met een drone

In 2022/2023 heeft het bureau: CLM Onderzoek en Advies in samenwerking met het bedrijf Drowgoo, in opdracht van de provincie Utrecht en in afstemming met de provinciale werkgroep Alternatief beheer onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van drones bij het verjagen van ganzen op grasland. De pilot was een vervolg op een in 2021 uitgevoerd succesvol veldexperiment bij zes melkveehouders (ca. 350 ha) in Starnmeer (NH). De Utrechtse pilot had tot doel om primair uit te wijzen of opschaling van de succesvolle toepassing van drones bij het verjagen van ganzen naar polderniveau (ca. 1.000 – 1.500 ha) mogelijk is en om te onderzoeken of de schadeproblematiek zich vervolgens verplaatst naar direct omliggende gebieden waar geen drone verjaging plaatsvindt.

Op basis van de resultaten van de praktijkproef constateert CLM in haar rapportage dat het inderdaad goed mogelijk is om ganzen op polderniveau met behulp van drones te weren en de door ganzen veroorzaakte schade in het 'vlieggebied' te verlagen. Ook bleek het aantal 'vliegminuten' dat per verjaagactie moest worden ingezet om ganzen succesvol uit het gebied te weren afnam naarmate het project in tijd vorderde. Gewenning aan het verjaagmiddel trad gedurende de praktijkproef niet op; het tegenovergestelde leek eerder het geval. Op basis van de geanalyseerde sensordata en ganzen tellingen concluderen de onderzoekers dat kort na een dronevlucht er sprake is van een sterke afname in het aantal ganzen in het 'vlieggebied'. Ook in de uren erna blijft het vervolgens rustig in de betreffende polder zo stellen de onderzoekers. Daarbij lijken de verjaagde ganzen niet te zijn uitgeweken naar de naburige referentie-polder. Wel constateren de onderzoekers dat zodra de acties van dagelijks verjagen met de drone stopten, het aantal ganzen in de vliegpolder weer snel toenam. Continuïteit lijkt dus van belang om ganzen buiten de polder te houden. Een andere belangrijke conclusie is dat de responstijd, d.w.z. de tijd die verstrijkt tussen de gesignaleerde aanwezigheid van ganzen en de

daadwerkelijke verjaagactie met de drone en die in deze pilot gemiddeld 1 uur bedroeg, voor verbetering vatbaar is om de drone (nog) effectiever te maken. Tot slot bevelen de onderzoekers aan, met het oog op een effectieve wering van ganzen en het voorkomen van ganzenschade, om verjaagacties, met de drone maar ook andersoortig, op gebiedsniveau af te stemmen en te coördineren. Samenwerkingsstructuren met grondgebruikers worden daarvoor als essentieel gezien.

Klik [hier](#) voor meer informatie en het rapport opgesteld door CLM.

3. Gebiedsgerichte ganzenverjaging Eemland

Afgelopen winterseizoen (winter '22/'23) heeft de Faunabeheereenheid Utrecht in samenwerking met de provincie Utrecht, LTO Noord, WBE de Eem, het ganzencluster en (weidevogel) Collectief Eemland een succesvolle pilot uitgevoerd naar het planmatig verjagen van ganzen. Overwinterende ganzen zorgen in het vroege voorjaar voor veel schade en overlast op de agrarisch in gebruik zijnde graslanden in het gebied. Daarnaast vormen de door de ganzen kaalgegrasde gaslandpercelen voor een veel minder geschikte vestigingslocatie voor de in het voorjaar naar het gebied terugkerende weidevogels. Om deze problematiek een halt toe te roepen heeft de Faunabeheereenheid tezamen met lokale stakeholders een gebiedsgerichte ganzenverjaagaanpak opgezet met als doel de schade en overlast die ganzen in het gebied veroorzaken te verminderen. Om dit te bereiken is een gebieds(ganzen)coördinator aangesteld die ervoor zorgde dat meerdere keren per dag de ganzen uit het gebied werden verjaagd door o.a. de inzet van laserlicht, drones en geluidseffecten. Bovendien zorgde deze coördinator ervoor dat de inspanningen van de diverse vrijwillige verjagers in het gebied op elkaar werden afgestemd. Het resultaat van deze gebiedsgerichte en planmatige aanpak leverde een aanzienlijke reductie op van de in het gebied optredende schade, van maar liefst meer dan 50%! Gelet op deze positieve ervaringen is een vervolg van deze pilot in voorbereiding.

Klik [hier](#) voor meer informatie en het rapport opgesteld door Trifolium.

4. TNRC- Project verwilderde kat

In mei 2022 is er gestart met het TNRC-project van de Provincie Utrecht. Ook in 2023 liep dit project door. In 2023 zijn er in totaal 466 verwilderde zwervkwatten middels de TNRC-methode behandeld. Het merendeel van de zwervkatten, uitkomend op 68%, is op verzoek van de eigenaar retour gegaan. In totaal zijn 31% van de katten definitief uit hun vanglocatie verplaatst, zijnde 8% herplaatst en 23% schuwe kittens die gesocialiseerd zijn en als huiskat hun thuis gevonden hebben. Een percentage van 0,01% van de katten moest op veterinaire redenen, geëuthanaseerd worden. Slechts 0,006% van de katten is spontaan overleden, vooral door acuut hartfalen met onderliggende ziekte. Stichting Zwervkatten Nederland heeft conform het projectplan bijna alle meldingen door de provincie Utrecht heen opgepakt en verwerkt. Binnen het project is afgesproken om bij overschrijding van het beoogde aantal van 400 te vangen katten per jaar een aanvullende financiering aan te vragen bij de Stichting Dierenlot. Dit biedt de Stichting Zwervkatten Nederland (SZN), ondersteunt door jagers uit de WBE, ruimte om met het vangen van katten door te gaan op het moment dat de financiering vanuit de provincie niet toereikend blijkt te zijn.

**Lees verder op pagina 28 waarin de samenwerking wordt uitgelicht*

Adviezen aan lokale overheden

Met regelmaat doen lokale overheden als gemeenten en waterschappen een beroep op de Faunabeheereenheid voor advies. Vaak betreft dit onderwerpen waarbij burgers overlast ondervinden van: verwilderde (stads) duiven, geluidsoverlast en bevuiling door grote groepen kraaiachtigen, agressieve zwanen en/of roofvogels, de aanwezigheid van zgn. stadsvossen en steenmarters en het bestrijden van overlast door ratten.

Uitvoeringsprotocol uitgebroken dieren

De FBE is meermaals benaderd met acute vragen vanuit overheden en hulpdiensten betreffende de vraag hoe te handelen bij dieren die zich buiten hun reguliere leefomgeving begeven en/of een gevaar vormen voor de veiligheid van het wegverkeer en/of het algemeen belang. Gelet op uiteenlopende beschermingsniveau's van wilde dieren resp. het zeker niet altijd op voorhand duidelijk is of het mogelijk gaat om (ex) gehouden c.q. losgebroken dieren, is het geven van standaardantwoorden vaak niet mogelijk. Om in deze lacune te voorzien is een uniform uitvoeringsprotocol voor hulpinstanties en overheden opgesteld.

Klik [hier](#) voor meer informatie over hoe te handelen bij losgebroken dieren.

Verwerking ganzenkadavers

Het verkleinen en tot maatschappelijk aanvaardbare proporties terugbrengen van de ganzenpopulatie is een belangrijk onderdeel van het provinciale ganzenbeleid. Door het uitgevoerde beheer komen grote aantallen gedode vogels beschikbaar. Vooralsnog moet worden geconstateerd dat, mede als gevolg van corona, alternatieve afzetmarkten voor duurzame consumptie een verzadigingspunt hebben bereikt. Helaas neemt het aantal incidenten met niet op ordentelijke wijze aangeboden ganzenkadavers toe en vormt het niet beschikbaar zijn van adequate afzet- en verwerkingsmogelijkheden van ganzenkadavers een beperking op de uitvoering van het ganzenbeheer. De FBE heeft in 2020 een praktijkproef geïnitieerd gericht op het op regionaal niveau aanbieden van adequate kadaververwerkingsmogelijkheden. Hiervoor zijn in diverse WBE's containers geplaatst welke geleegd worden door het destructiebedrijf Rendac. Over het algemeen waren de WBE's zeer tevreden over deze proef hoewel uitdrukkelijk ook door hen is uitgesproken dat alternatieven die leiden tot een duurzame verwerking/consumptie van ganzen verreweg de voorkeur geniet boven destructie. De pilot heeft, als gevolg van een provinciale bijdrage, in 2023 wederom een vervolg gekregen. Hierdoor is ruim 6.000 kg aan ganzenkadavers, die niet op een andere wijze on worden verwerkt, verwerkt door Rendac.

Juridische procedures

Tegen een deel van de, bij het in september 2020 in werking getreden faunabeheerplan, aangevraagde ontheffingen is door enkele partijen, die het doden van dieren principieel afwijzen, bezwaar, beroep en/of hoger beroep ingesteld. Dit betreft de ontheffingen:

- Vos (weidevogels / landelijke vrijstelling)
- Wild zwijn (nulstand)
- Knobbelswaan (verjaging met ondersteunend afschot en nestreductie)

De vos is door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in het Besluit natuurbescherming aangewezen als een soort die in het hele land schade aanricht aan (weide)vogels en pluimvee. Op basis van de Regeling natuurbescherming mogen grondgebruikers deze soort overdag bestrijden met behulp van (onder andere) het geweer. Ten eerste heeft de rechtbank in haar uitspraak, geoordeeld dat de landelijke vrijstelling uit de Regeling natuurbescherming juridisch door de minister van LNV niet goed is vormgegeven en daarom onverbindend is. Ten tweede concludeerde de rechtbank dat vossen lokaal één van de hoofdpredatoren kunnen zijn van weidevogellegels, maar dat tussen weidevogelgebieden en weidevogelseizoenen, zowel de predatiedruk als de hoofdpredatoren sterk kunnen wisselen. Daarnaast oordeelde de rechtbank dat aangetoond moet worden dat het beheer van vossen in Utrecht ertoe heeft geleid dat er minder vossen zijn en dat daarmee de weidevogel beter beschermd is. De weidevogelstand staat immers ook door andere factoren onder druk, zoals habitatverslechtering door onder andere de intensiteit van het landgebruik. Ook andere predatoren hebben invloed op de weidevogelstand. Vanwege een gebrek aan recent wetenschappelijk onderzoek op gebiedsniveau, oordeelde de rechtbank negatief. Tegen deze uitspraak is hoger beroep ingesteld.

Wilde zwijnen zijn een beschermde diersoort. Toch zijn deze dieren maar in een aantal leefgebieden in Nederland welkom: op de Veluwe, in Nationaal Park de Meinweg en in natuurgebied Meerlebroek in Limburg. Hierbuiten geldt een nulstandbeleid. Dit beleid is ontstaan toen in 1991 de rijksnota Jacht en Wildbeheer is opgesteld. Daarin is bepaald dat naast de genoemde natuurgebieden er in de vrije natuur geen wilde zwijnen mogen leven. Dit beleid is, met het oog op het voorkomen van landbouwschade, de verspreiding van dierziekten en aanrijdingen tot op heden door nagenoeg alle provincies gecontinueerd. Desondanks oordeelde de rechtbank dat er geen objectieve onderzoeksgegevens beschikbaar zijn waaruit blijkt dat in de provincie Utrecht geen enkele populatie wilde zwijnen kan leven zonder schade te veroorzaken. Als gevolg van het ontbreken van dergelijk onderzoek oordeelde de rechtbank dat de provincie een nieuw besluit moet nemen. Ook tegen dit besluit van de Rechtbank Midden-Nederland is hoger beroep aangetekend.

In het beroep knobbelzwaan wijkt het oordeel van de Rechtbank Midden-Nederland af van de vaste jurisprudentie van de Afdeling dat er met EUR 250,- per geval, per bedrijf, per jaar sprake is van belangrijke schade. De rechtbank oordeelde dat het niet toereikend is om in alle gevallen een bedrag van EUR 250,- te hanteren. Het is van belang dat de schade een zekere omvang heeft die het economisch belang van een bedrijf raakt. De bedragen zeggen op zichzelf niks over de impact die de schade heeft gehad op de betreffende bedrijven. Het is hierdoor onzeker of de ontheffing strikt noodzakelijk is om belangrijke schade te voorkomen, aldus de rechtbank. Vanwege de mogelijke precedentwerking is ook tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld.

Juridische uitdagingen

De jurisprudentie over het onderwerp beheer en schadebestrijding op basis van de Wet natuurbescherming is talrijk maar, zoals ook uit bovenstaande blijkt, niet altijd even consistent. Rechters zijn de laatste jaren steeds kritischer ten aanzien van de onderbouwing van de ontheffingsaanvragen. Om in de toekomst juridisch houdbare toestemmingen te kunnen blijven afgeven om schade adequaat te voorkomen dan wel te verminderen, heeft de provincie in samenspraak met de Faunabeheereenheid de mogelijkheden in 2022 juridisch laten analyseren en inzichtelijk te krijgen wat daarvoor minimaal nodig is. De resultaten hiervan zijn terug te lezen in het rapport 'Juridische aspecten van faunabeheer: Hoe verder met beheer en schadebestrijding in Utrecht', opgesteld door Boerema & van den Brink. De suggesties die in deze rapportage staan vermeld ter verdere verbetering van de (wetenschappelijke) informatievoorziening zijn, voor zover deze binnen de competentie van de FBE lagen, in 2023 in gang gezet.

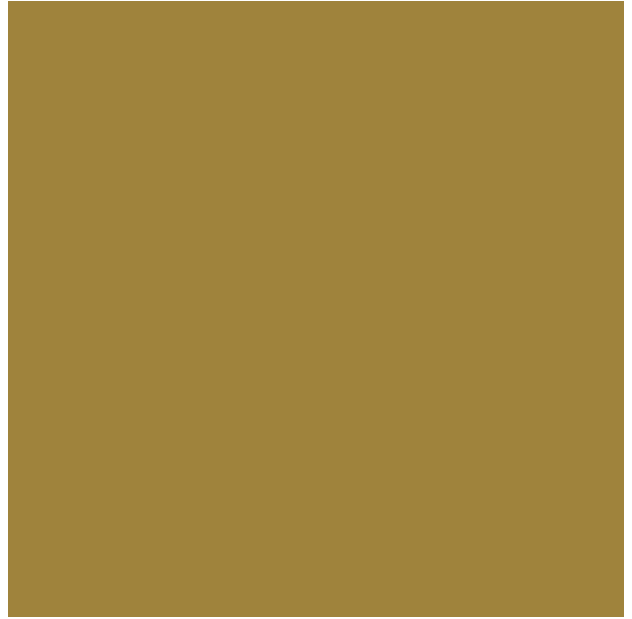
2.2.2. VOORKOMEN EN BESTRIJDEN VAN SCHADE EN OVERLAST

PGU, ganzenclusters en ganzenbeheerteam

De uitwerking van het ganzenbeheer vindt op provinciaal niveau in het Projectteam Ganzen Utrecht (PGU) plaats. Voor een effectieve uitvoering van het ganzenbeheer zijn maatwerkoplossingen noodzakelijk. Om dit lokale maatwerk te bevorderen zijn vier zogenaamde ganzenclusters gevormd. Deze clusters bestaan uit een vertegenwoordiging van bij het ganzenbeheer betrokken partijen zoals LTO, terreinbeherende organisaties (TBO's), WBE's en agrarische natuurverenigingen. Ganzenclusters dienen expliciet ook actie te ondernemen richting niet bij het PGU aangesloten organisaties zoals gemeenten, water- en recreatieschappen en Rijkswaterstaat om het beheer zo effectief mogelijk in te kunnen zetten. De FBE organiseert het structurele overleg tussen deze partijen in clusterverband. De ganzenclusters worden ondersteund door een ganzencoördinator. In 2023 vervulde Sandro Broeke wederom de rol van ganzencoördinator. De taken van de clusters zijn onder meer om op regionaal niveau concreet invulling te geven aan het in het PGU overeengekomen ganzenbeheer, het uitvoeren van een knelpuntenanalyse en het aan de hand daarvan opstellen van een actieplan, het coördineren van de gezamenlijk geformuleerde acties alsmede het bevorderen van de onderlinge betrokkenheid en samenwerking. Het nader grip krijgen op de populatiedynamiek van ganzen in combinatie met beheeringrepen helpt bij het verbeteren van het gewenste beheer.

In 2023 heeft het PGU haar eigen functioneren en dat van de vier ganzenclusters kritisch geëvalueerd. Geconcludeerd is dat de op papier overeengekomen werkwijze over de rol en het functioneren van de ganzenclusters alsmede hun samenstelling en taken en de rol daarbij van de ganzenclustervoorzitters technisch goed in elkaar zit. De wisselwerking tussen PGU (verantwoordelijk voor advisering over het provinciale ganzenbeleid alsmede het stellen van prioriteiten in de uitvoering) en de ganzenclusters (verantwoordelijk voor de gebiedsgerichte uitvoering daarvan) is geborgd doordat de ganzenclustervoorzitter rechtstreeks zitting hebben in het PGU. De praktijk blijkt weerbarstig: het PGU is in het afgelopen decennia getransformeerd van een betrokken groep stakeholders die met elkaar een oplossing wilden bereiken voor het Utrechtse ganzenprobleem naar een platform waar primair standpunten worden uitgewisseld en kennis wordt genomen van de door de FBE gegeneerde informatie over beheerresultaten, populatie ontwikkeling en schade cijfers. Onvoldoende successen op het gebied van doelbereiking (reductie populatie en verlaging schadeniveau) en in het tempo zoals de stakeholders voor ogen hadden (binnen 5 jaar) dragen hier onder andere aan bij. Ook de verder gaande juridificering van het beleid en het gevoel door de gerechtelijke macht in bezwaar- en beroepsprocedures te worden overvraagd (o.a. nut/noodzaak beheer en bestaan causale verbanden door passend wetenschappelijk onderzoek) draagt hieraan bij. Tevens wordt de problematiek inmiddels als te omvangrijk ervaren om met reguliere middelen op te lossen. Anderzijds: de aanwending van alternatieve benaderingswijzen (bijv. opheffen winterrust) of de inzet van minder orthodoxe maatregelen (bijv. de grootschalige toepassing van afschot op het nest of de aanvullende inzet van professionele beheerders) mist gemeenschappelijk draagvlak. Hierdoor bestaat het gevoel dat stakeholders (incl. provincie) elkaar in de greep houden.

Voor wat betreft de ganzenclusters is geconcludeerd dat dat gebiedsgericht werken met uiteenlopende stakeholders en vaak andersoortige belangen een intensief en tijdrovend proces is. De huidige werkwijze, waarbij primair gebruik wordt gemaakt van vrijwillige ganzenclustervoorzitters kent haar beperkingen. Geschat wordt dat voor een adequate begeleiding van het gebiedsproces ca. 2 – 2,5 dag per week, per ganzencluster noodzakelijk is. Een dergelijke inzet kan functioneel niet van vrijwilligers worden gevraagd. Het opstellen van een functieprofiel wordt bij het continueren van de huidige werkwijze sterk aanbevolen aangezien de clustervoorzitters over een bijzonder mix van eigenschappen en kwaliteiten moeten beschikken op zowel menselijk, organisatorisch als inhoudelijk vlak. De vrijblijvendheid waarmee gebiedsstakeholders deelnemen aan het ganzencluster en de vrijwilligheid waarop de uitvoering van het beheer is gebaseerd vormt een belangrijk struikelpunt die een succesvolle aanpak in de weg staat. Tevens is geconcludeerd dat de doorvertaling van PGU-doelen naar concrete acties en een gebiedsgerichte uitvoering daarvan in ganzenclusters sterk te wensen over laat. In de praktijk worden in de clusters primair afspraken gemaakt op basis van consensus. Bestaat er geen of beperkt draagvlak voor een door het PGU vastgesteld handelingsperspectief of maatregel dan is de kans op uitvoering binnen het cluster, zo goed als nihil.

Door in het ganzencluster te werken met lokale/regionale gebiedsvertegenwoordigers die namens hun achterban zitting hebben in het cluster wordt beoogd zo optimaal mogelijk gebruik te maken van de bestaande organisatorische structuren binnen het betreffende gebied. De praktijk leert dat door deze 'getrapte' werkwijze, afspraken tussen partijen in het cluster vaak niet dan wel slechts zeer beperkt terechtkomen bij de man/vrouw in het veld resp. degenen die feitelijk verantwoordelijk zijn om op hun eigen boerderij, jachtveld of eigendom de uitvoeringsmaatregelen (vrijwillig) ter hand te nemen. Dit draagt niet bij aan een effectieve uitvoering.

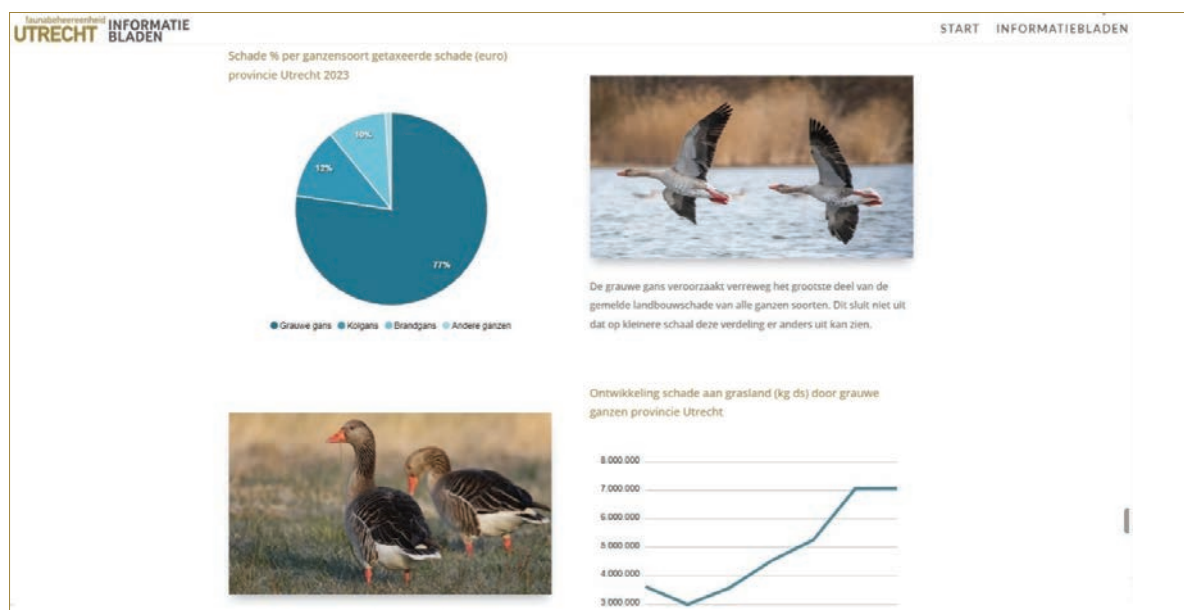
Er wordt voorgesteld om de uitvoering en inzet binnen de clusters primair te concentreren op zgn. 'hotspot' locaties en zodoende rechtstreeks afstemming te betrachten met de op die locatie verantwoordelijke personen zal bijdragen een effectievere uitvoering van het beheer en vereenvoudiging van het proces. In die gevallen dat doelbereiking op deze locaties niet kan worden bereikt door inzet van deze betrokkenen zal aanvullende externe inzet (opschaling) mogelijk moeten zijn en de vrijblijvendheid van de uitvoering te worden beperkt ten gunste van doelbereiking.

De FBE zal in 2024 een voorstel opstellen voor een nieuwe gebiedsgerichte ganzenaanpak.

Factsheets ganzen

De FBE heeft digitale factsheets ontwikkeld om gegevens rondom faunabeheer en -schade toegankelijker en transparant te maken. Door onze factsheets worden ontwikkelingen met betrekking tot aantallen, faunaschade en beheer bijgehouden en overzichtelijk weergegeven via grafieken, tabellen en kaarten. De factsheets worden regelmatig geactualiseerd op basis van nieuwe monitoringsgegevens.

Bekijk [hier](#) de factsheets.

Faunatellingen

Elk jaar organiseert de FBE drie faunatellingen: de reeëntelling, de voorjaarstelling en de zomerganzentelling. De FBE organiseert de faunatellingen om een beeld te krijgen van de aantallen en de verspreiding van diersoorten in de provincie Utrecht. Deze cijfers vormen belangrijke input voor het te voeren faunabeheer in de provincie Utrecht, samen met gegevens over onder meer (landbouw)schade, het effect van preventieve middelen en gerealiseerd beheer. In bijlage 4 staat meer informatie en de resultaten over deze faunatellingen.

Klik [hier](#) voor meer informatie over de faunatellingen.

Communicatie en samenwerking WBE's

Communicatie en samenwerking vormen de basis van een adequaat, gericht en effectief faunabeheer. Anderzijds is het faunadossier momenteel flink in ontwikkeling: de rechterlijke macht vraagt steeds meer om cijfermatige onderbouwingen van het beheer, gebiedsgericht wetenschappelijk onderzoek en het kunnen aantonen van causale verbanden. De landelijke politiek roert haar staart m.b.t. het sluiten van de jacht op haas (Groningen, Limburg en Utrecht) en konijn (landelijk). Provinciaal staat de vermindering van het aantal gedode dieren o.m. door de toepassing van alternatieve (niet-lethale) beheervormen en een betere benutting van preventieve maatregelen hoog op de agenda. Dit alles tegen een achtergrond van schuivende panelen op het dossier schadetegemoetkomingen waardoor faunaschade steeds vaker wordt gezien als een normaal bedrijfsrisico en compensatie voor deze schade steeds minder vanzelfsprekend lijkt te worden. Dit stelt nieuwe uitdagingen aan het faunabeheer; zowel aan de uitvoering, aan de organisatie als aan de onderbouwing ervan. Al met al redenen genoeg om als bestuur wederom een bestuurlijke ronde langs alle Utrechtse Wildbeheereenheden te maken. De gevoerde gesprekken kunnen samengevat worden als: constructief maar (grote) zorgen zijn er onder de besturen van de WBE's zeker ook. Naar de mening van betrokkenen heeft de provincie te weinig resp. steeds minder oog voor de uitvoerbaarheid van ontheffingen; het juridisch dichttimmeren van voorwaarden lijkt belangrijker dan doelbereiking. Ook geeft men aan grote zorgen te hebben over de jaarlijks toenemende uitkeringen die plaatsvinden als tegemoetkoming voor geleden faunaschade aan grondgebruikers; dit terwijl volgens de WBE's de mogelijkheden om actief faunabeheer toe te passen jaarlijks verder afneemt. Tot besluit maken veel WBE-besturen zich grote zorgen over de gevolgen van het besluit van de Minister om ook voor het jachtseizoen '23/'24 de jacht op haas en konijn in Utrecht te sluiten. Niet alleen is men van mening dat de Minister de jaarlijks onder auspiciën van de FBE en door WBE's uitgevoerde faunatellingen volkomen heeft genegeerd maar tevens maakt men zich zorgen over de impact die dit ministeriële besluit heeft op de motivatie van hun leden om nog langer uitvoering te geven aan het provinciale faunabeleid. Al met al een zorgelijke ontwikkeling!

Tijdelijke wolvenrasters

Aangezien wolven steeds vaker in de provincie Utrecht worden waargenomen heeft de provincie Utrecht 5 wolvennoodrasters aangeschaft die kunnen worden benut door zowel commerciële veehouders als hobbyhouders om vee te beschermen tegen wolvenpredatie. Het raster wordt in principe binnen 24 uur door de firma Duke Faunabeheer gebracht en samen met de grondgebruiker op een geschikte locatie geplaatst. Deze mag drie weken kosteloos worden geleend. De FBE is eerste aanspreekpunt en telefonisch meldpunt voor aanvragers en coördineert zo nodig de plaatsing van de rasters.

Klik [hier](#) voor meer informatie.

Groen café

Op 21 april en 8 november organiseerde de FBE een Groen Café. In april werd stilgestaan bij de mogelijkheden om met drones effectief ganzen te verjagen. In november werd het TNRC-project besproken en werden de eerste resultaten gedeeld. Zowel jagers, boeren als terreinbeheerders waren breed vertegenwoordigd. De avonden werden afgesloten met een informeel samenzijn waarbij ontmoeting en dialoog centraal stonden.

Klik [hier](#) voor een indruk van 21 april.

Klik [hier](#) voor een indruk van 8 november.

Voorlichting en bevorderen zelfregie grondgebruikers

Grondgebruikers die schade ondervinden zijn primair zelf verantwoordelijk voor de coördinatie en het beheer van dreigende schade en de preventie daarvan. Vooralsnog moet worden geconstateerd dat ondanks dit wettelijke uitgangspunt een actief schadepreventiebeleid geen vast onderdeel uitmaakt van de agrarische bedrijfsvoering c.q. het agrarische bedrijfsplan. De FBE heeft als doelstelling om samen met LTO door middel van actieve voorlichting de zelfregie en aansturing van grondgebruikers op het faunabeheer te bevorderen. Regelmatig verzorgen medewerkers van de FBE inleidingen en lezingen voor afdelingen van

landbouworganisaties, agrarische natuurverenigingen, wildbeheereenheden en overige belangstellenden. De onderwerpen van de presentaties varieerden van een algemene inleidingen over de werkzaamheden van de FBE, het voorkomen van schade en de inzet van preventieve middelen, de voorwaarden waaronder een tegemoetkoming kan worden verkregen, planmatig faunabeheer tot overlast van ganzen in natuurgebieden. Op verzoek van de provincie heeft de FBE aanvullend een specifiek informatieblad voor grondgebruikers opgesteld over het gebruik van zgn. gaskanonnen bij het weren van vogels op schadegevoelige gewassen.

Klik [hier](#) voor het informatieblad knalapparaten.

Website, (digitale) nieuwsbrieven en gebruik social media

De FBE gebruikt de website om stakeholders en het brede publiek te informeren over het provinciale faunabeheer en relevante actualiteiten. Relevante nieuwsberichten en actualiteiten worden per kwartaal gebundeld in een digitale nieuwsbrief die ook via het Faunaregistratiesysteem rechtstreeks aan alle Utrechtse faunabeheerders wordt toegestuurd. Voor het jaar 2024 wil de FBE haar communicatielijnen onder de loop nemen om zo haar stakeholders alsook het brede publiek nog beter te kunnen bereiken.

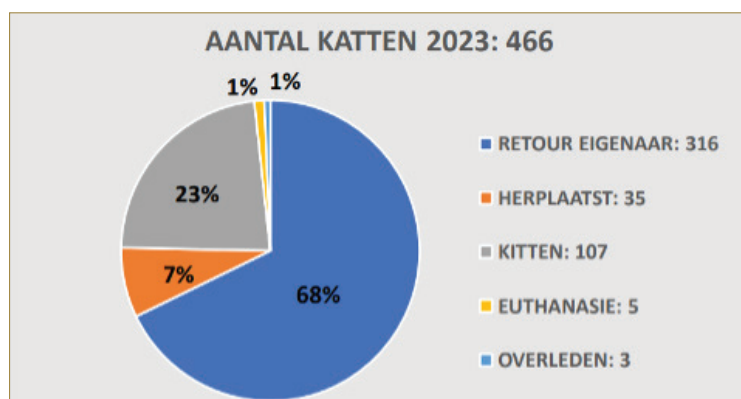
DE KATTENVANGERS VAN UTRECHT

Door: Hanne Tersmette-Strijland

Het aantal katten in Nederland wordt geschat tussen de 3,6 miljoen en 4,7 miljoen. Hiervan zijn ongeveer 3 miljoen huiskatten, een half miljoen zwerfkatten en tussen de 135.000 tot 1,2 miljoen verwilderde katten in het buitengebied (bron: Vogelbescherming Nederland). Ook in de Provincie Utrecht zwerven vermoedelijk aardig wat katten rond. Om predatie door verwilderde katten van beschermde (vogel)soorten te voorkomen zonder daarbij beheer met het geweer te gebruiken, startte de Provincie Utrecht in mei 2022 het project met de naam 'Verwilderde kat TNRC' in samenwerking met Stichting Zwerfkatten Nederland (SZN). Om te beginnen werd er vooral ingezet op het vangen van schuurkatten, maar al gauw bleek de wens er om katten ook gebiedsgericht te vangen. Hier kwam een unieke samenwerking uit voort tussen SZN en WBE Kromme Rijn en WBE Lopikerwaard. Faunabeheereenheid Utrecht coördineert het project. Het project loopt tot en met mei 2025.

'TNRC is de afkorting van trap-neuter-return/relocatie-care', legt Kim Platjouw, ecooloog FBE Utrecht uit. 'Dit betekent dat verwilderde katten gevangen worden, gecastreerd of gesteriliseerd (hierna samengevat tot castratie) en tot slot in eigenaarsverband worden teruggeplaatst, waarbij ze voorzien zijn van een eartip, een knipje in het oor zodat ze herkenbaar zijn als behandelde kat.' In 2023 werden er 466 katten gevangen in de provincie Utrecht. Een deel daarvan werd gevangen middels geplande vangacties, anderen werden gevangen met behulp van jagers die vangkooien in hun jachtveld plaatsten. In WBE de Kromme Rijn werden 16 katten gevangen: 5 hiervan waren tam en 11 waren schuurkatten.

Figuur 1: Aantal gevangen katten TNRC-project provincie Utrecht

Tam vs. verwilderd

De grootste uitdaging van dit project zit hem in het vangen van echte verwilderde katten. Edwin Brockhoff, coördinator kattenproject WBE Kromme Rijn heeft er wel een verklaring voor: 'Vanaf de hoogzit zie ik het gebeuren. Er staat een vangkooi klaar vol met lekkers maar de verwilderde kat loopt er gewoon langs. Het is echt puur toeval als we ze vangen'. Carien Radstake, directeur SZN twijfelt daaraan: 'Het kan ook gewoon zo zijn dat er veel minder echt verwilderde katten zijn dan dat we denken en dat de katten die de jagers zien lopen dus toch gewoon schuurkatten zijn.' In het vanggebied van de Kromme Rijn hangen daarom cameravallen. 'Door dit monitoringsonderzoek hopen we te achterhalen waarom er zo weinig echte verwilderde katten gevangen worden. Lopen ze gewoonweg de vangkooi niet in? Zijn er minder verwilderde katten dan we denken of ligt het aan het lokmiddel dat gebruikt wordt? Ik kijk uit naar de resultaten, zodat we nog effectiever te werk kunnen gaan', zegt Kim optimistisch.

Slimmer zijn dan de kat

Nooit eerder werd er in Nederland in dit verband samengewerkt. 'Uniek', zegt Carien lachend. 'Ik had nooit verwacht mijn achterban te kunnen uitleggen waarom ik met jagers samenwerk. Maar dat doe ik wel en ik sta er meer dan achter. We hebben elkaars taal moeten leren spreken, en dat is aardig gelukt mede dankzij de open houding van Edwin en Frank. Ze hebben echt bruggen geslagen.' 'Zo gek is de samenwerking niet hoor', vindt Edwin. 'Onderaan de streep willen we allemaal hetzelfde: katten weg uit de natuur. In het begin was er wat scepsis onder de jagers in onze WBE, maar uiteindelijk is het heel simpel: die beestjes lopen nou eenmaal rond en prederen weidevogelnesten. Dus dan kan je blijven zeuren of je kan blij zijn dat de provincie geld beschikbaar stelt en ons mogelijkheden biedt iets te kunnen doen. En dan heb je de keuze: onder ga je het beleid of help je mee vormgeven. Gelukkig ervaar ik dat de meeste jagers voor het laatste kiezen en gemotiveerd zijn om mee te helpen.'

Katten herkennen

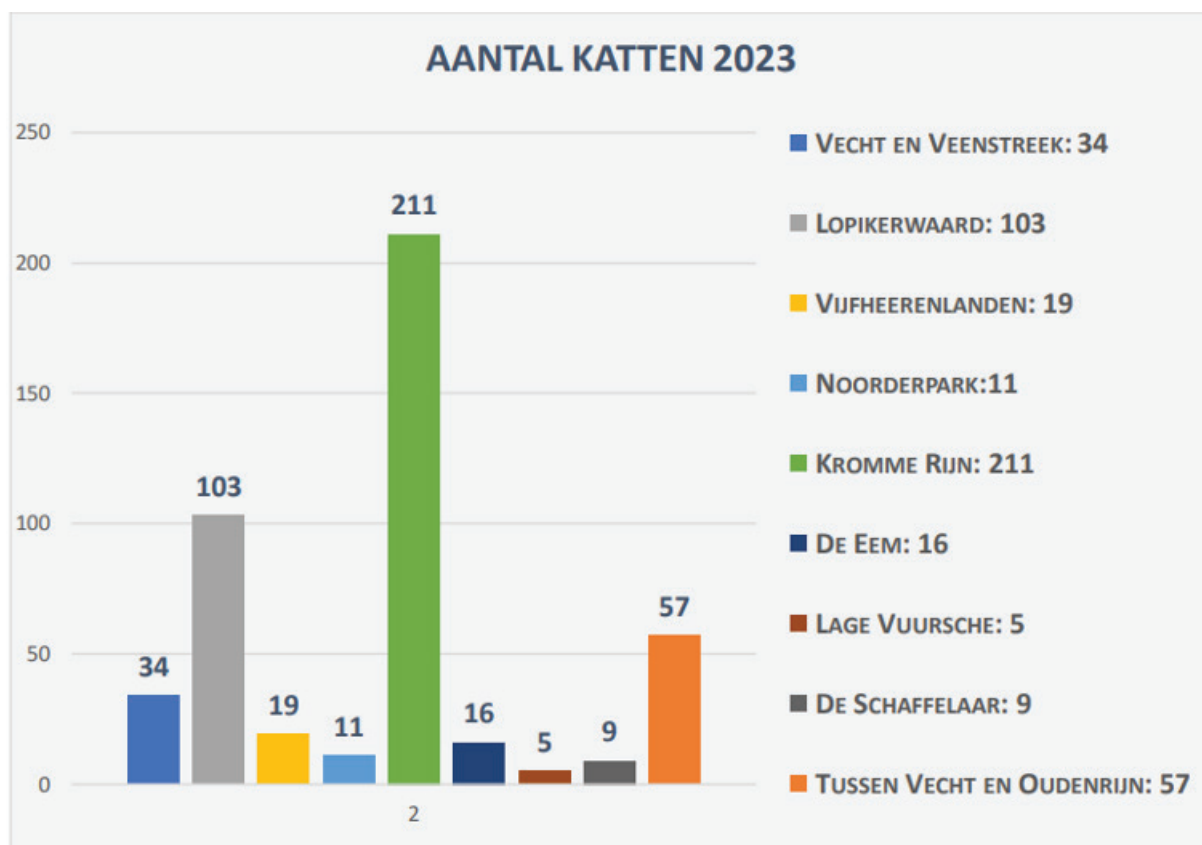
Het was Carien zelf die in 2021 insprak in de provincie Utrecht om het doden van verwilderde katten met het geweer te stoppen. 'Er werd toen gevraagd of jagers bereid waren de chips van katten af te lezen in het veld. Dat was toen niet zo. Doordat de kans te groot was dat er ook tamme of schuurkatten werden afgeschoten mag dit dus niet meer', vertelt Carien. 'Ik ken weinig jagers die plezier haalden uit het schieten van katten. Nooit had je zekerheid of het echt een verwilderde kat betrof. Dat knaagt,' legt Edwin uit. 'Wat dat betreft is dit een betere methode. Al is ook deze zeker niet waterdicht. Vaak denken jagers een schuwe zwerfkate gevangen te hebben, maar dan blijkt het toch een schuurkat of zelfs een tamme kat te zijn.' Frank Boer illustreert: 'Een jager had een rode kat in de vangkooi zitten. Hij belde me en ik haalde de kat op om het dier volgens naar de ophaallocatie te brengen zoals afgesproken in het protocol. Maar op het moment dat ik de kat in de achterbak zette begon het dier te miauwen. Ik wist meteen: foute boel. Want als een kat nog nooit mensen gezien heeft miauwt hij niet. In principe is de afspraak om de kat dan terug te brengen naar de vangplek, maar ik was daar al een eind vandaan dus ik besloot bij de dichtstbijzijnde huizen langs te rijden. Op de eerste boerderij was het meteen bingo. Een meisje in tranen want ze was inderdaad haar rode kat kwijt. Dan voel je je toch zo slecht. Ik hoop dat nooit meer mee te maken en ik heb er weer van geleerd, een verwilderde kat herkennen is echt een vak apart.'

'Ik merk dat de jagers graag willen leren. Daarom wordt er nu bij twijfel een filmpje gestuurd en dan beoordelen we die zo goed mogelijk,' zegt Carien. 'Maar zeker van een afstand blijft het lastig. Soms zien we pas na drie dagen bij ons of een kat een verwilderde kat is of niet.'

Poes lokt kater

In de pilot worden niet alleen katten gevangen door de jagers, er worden ook gerichte vangacties uitgevoerd op boerenerven rondom weidevogelgebieden. 'Dankzij het intensief verspreiden van de flyer van Stichting Zwerfkatten Nederland aan bewoners om te participeren in het TNRC-project en het aanspreken van bewoners door de hun bekende jachthouders, leidt het actief participeren van de WBE tot een hoger aantal meldingen en met TNRC behandelde katten in het specifieke WBE-gebied. Ook daarin blijkt een goede samenwerking productief,' vertelt Carien. 'We hebben meer dan 400 katten gevangen in 2023.' 'Eigenaren van (schuur)katten kunnen zich opgeven en dan komen wij katten vangen om te castreren. Maar daarnaast krijgen ze ook een chip, vaccinatie en gezondheidsbehandeling. En als we een schuwe kat vangen plaatsen we die alleen bij een eigenaar terug,' vertelt Carien met enige trots in haar stem. 'Ja, de katten krijgen echt een beter leven van en daar doen we het uiteindelijk voor.' Om te onderzoeken of de TNRC-methode effectief is heeft Jasja Dekker van ecooloog bij Dierecologie, op verzoek van de provincie Utrecht, binnen het vanggebied van WBE Lopikerwaard een monitoringsonderzoek uitgevoerd. 'De resultaten zijn veelbelovend: na behandeling zijn er significant minder katten waargenomen in de weilanden in vergelijking met het aantal katten op boerenerven,' zegt Kim. 'Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat katten na castratie minder de hoot op gaan. Het behandelen van schuurkatten zou dus positieve gevolgen kunnen hebben voor het aantal weidevogels.' Carien is niet verbaasd over dit eerste resultaat: 'Katers ruiken krolse poezen al van kilometers afstand. En ja dan zeggen de hormonen: eropaf. Bij hun tocht op zoek naar de poes leggen ze enorme afstanden af en daarbij komen ze ook weleens lekkere hapjes tegen. Door castratie wordt de drive om op pad te gaan veel minder en heb je dus automatisch ook minder kans dat ze weidevogelnesten prederen.' Maar vult Kim aan: 'Om harde conclusies te kunnen trekken of TNRC-methode een geschikte alternatieve beheermethode is, is meer en langer onderzoek nodig.'

Tabel 1: Aantal gevangen katten per WBE in provincie Utrecht

Chipplicht essentieel

Op de vraag of dit de oplossing is om de predatie door (verwilderde) katten terug te brengen zijn alle vier het eens: 'We zijn blij dat we op deze manier wat kunnen doen aan de katten die in het veld lopen, maar of dit uiteindelijk echt de oplossing is betwijfel ik,' zegt Frank. 'Dan moeten we echt alle katten vangen en blijven vangen.' Kim vult hem aan: 'De methode kan zeker helpen om de aanwas van verwilderde katten te verminderen, maar nieuwe aanwas echt stoppen voorkom je hier niet mee. Er zullen altijd mensen zijn die hun kat dumpen in de natuur. Het is daarom vooral belangrijk om het vangen en behandelen van katten structureel te blijven doen.' 'Als je het mij vraagt is dit dweilen met de kraan open,' zegt Edwin resoluut. 'Het is natuurlijk fantastisch dat de provincie hier geld voor vrijmaakt, maar we vangen nu pas in een heel klein deel van Utrecht. Mijn inzet is dan ook een jaarrond ontheffing voor jagers om katten te mogen vangen met daarachter een duidelijke systematiek. Carien sluit zich hierbij aan: 'Gedeeltelijk is deze beheermethode al effectief, maar net als de anderen zeggen wordt het nog beter met aanvullende maatregelen. Daarom adviseer ik demissionair minister Adema over de chipplicht. Ik zou graag zien dat aan die chipplicht de regel verbonden wordt dat een kat zonder chip dus een zwerfkat is en dat je die dus mag behandelen. Dat schijn je nu juridisch nog niet zo te kunnen stellen dus daar is nog werk aan de winkel. Wat me trouwens ook heel zinvol lijkt is boeren die bijvoorbeeld subsidies ontvangen vanwege hun weidevogelbeheer daaraan te koppelen dat hun katten allemaal gecastreerd zijn. Doe je dat niet krijg je ook geen subsidie.' 'Lijkt me een uitstekend uitgangspunt', valt Edwin haar bij. 'Anders is het net zoiets als dat je subsidie krijgt voor je kruidenrijke bloemenveldje hoewel je vervolgens pesticiden spuit op je gewassen. Het zijn misschien geen populaire maatregelen, maar het zou wel helpen.'

Voor nu gaan de partijen ook in 2024 verder met het vangen van zwerf- en schuurkatten in de hoop zo weidevogelslachtoffers te voorkomen én katten een beter leven te gunnen.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Preventieve maatregelen

Grondgebruikers zijn zelf verantwoordelijk voor het voorkomen of beperken van faunaschade. Om voor een tegemoetkoming in faunaschade in aanmerking te komen, is het nemen van niet-dodelijke preventieve maatregelen daarom een vereiste. BIJ12 Faunazaken welke namens de 12 provincies is belast met het onder voorwaarden toekennen van schadetegemoetkomingen heeft voor de belangrijkste schadeveroorzakende diersoorten een Faunaschade PreventieKit opgesteld. Hierin staat welke niet-dodelijke maatregelen grondgebruikers kunnen nemen om effectief faunaschade te voorkomen.

Klik [hier](#) voor meer informatie over de preventiekits.

Als er ondanks het nemen van preventieve maatregelen toch faunaschade optreedt dan kunnen grondgebruikers in aanmerking komen voor een tegemoetkoming. Om voor een tegemoetkoming in aanmerking te komen moet op tijd, dat wil zeggen binnen 7 werkdagen nadat de schade van enige omvang is geconstateerd, een aanvraag worden ingediend. Bij de beoordeling van de aanvraag wordt door BIJ12 Faunazaken getoetst of er voldoende verjagende middelen zijn ingezet; e.e.a. conform de voorwaarden zoals vermeld in de Faunaschade PreventieKit. In zijn algemeenheid geldt dat één akoestisch middel (bijvoorbeeld een gaskanon) en één visueel middel (bijvoorbeeld vlaggen) moeten zijn ingezet. Een taxateur controleert hierop. Wanneer toegestaan moet minimaal twee keer per week aanvullend een bejagingsactie met het geweer hebben plaatsgevonden (adequaat gebruik). Dit wordt bij de beoordeling van een tegemoetkomingsaanvraag gecontroleerd. Bejaging wordt gedaan door een jager, die zijn inspanningen in Utrecht vastlegt in het FaunaRegistratieSysteem (FRS).

Vooralsnog bestaat er geen verplichting voor grondgebruikers om de door hen ingezette preventieve middelen te registreren; behoudens in die gevallen dat deze middelen hebben gefaald, er schade is ontstaan en de grondgebruiker een beroep doet op de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor een schadetegemoetkoming. Dit betekent dat de FBE geen compleet overzicht heeft van de door grondgebruikers getroffen preventieve maatregelen in Utrecht en geen volledige uitspraken kan doen over de effectiviteit van deze preventieve middelen. Daarbij moet worden opgemerkt dat als gevolg van een technische wijziging in het door de FBE toegepaste digitale FaunaRegistratieSysteem de categorie: 'overige maatregelen' in 2022 is komen te vervallen. Hierdoor bleek het ook niet meer voor jagers mogelijk om op eenvoudige wijze de in het veld door hen waargenomen en door de grondgebruiker toegepaste preventieve maatregelen in te voeren. Het bestuur is inmiddels in overleg met de provincie om te zien welke digitale hulpmiddelen er op de markt beschikbaar zijn om in deze ommissie te voorzien.

BIJLAGE 2

Afschot

In FRS wordt de afschotdata op basis van ontheffingen, provinciale vrijstelling, provinciale opdracht en landelijke vrijstelling geregistreerd, deze bestrijken een periode van een kalenderjaar (1 januari t/m 31 december 2023). Afschotdata van jacht op de wildsoorten wordt apart geregistreerd en aangeleverd door de jagersvereniging/wildbeheereenheden. De registratieperiode van de wildsoorten is van 1 februari t/m 31 januari. Indien er voor een diersoort naast landelijke vrijstelling of jacht ook een ontheffing staat vermeld dan is deze aanvullend op de vrijstelling of bejaagbare periode.

Zoogdieren

Tabel 1: Aantal gedode zoogdieren per ontheffing, vrijstelling, opdracht of jacht binnen de provincie Utrecht in 2023.

WBE	Damhert	Haas	Konijn		Vos		Ree	Bruine rat	Zwarte rat
	Ontheffing	Jacht*	Jacht*	Landelijke vrijstelling	Ontheffing	Landelijke vrijstelling	Ontheffing	Ontheffing	Ontheffing
De Eem	-	-	-	-	-	-	52	3	89
De Schaffelaar	-	-	-	-	-	-	-	235	8
Kromme Rijn	3	-	-	5	23	-	45	321	308
Lage Vuursche	-	-	-	-	5	-	-	140	3
Lopikerwaard	-	-	-	33	-	-	4	15	533
Noorderpark	-	-	-	-	-	4	37	56	53
Tussen Vecht en Oude Rijn	-	-	-	-	-	-	89	7	26
Vecht en Veenstreek	-	-	-	1	-	-	92	-	411
Vijfheeren-landen	-	-	-	240	-	1	117	119	234
Totaal Utrecht	3	0	0	279	28	5	436	896	1665

** Data afkomstig van jagersvereniging afdeling Utrecht voor de periode 15 augustus 2023 t/m 31 januari 2024.*

Zwanen en ganzen

Vangactie

Vangacties zijn allen geregistreerd in FRS op basis van hiervoor beschikbare ontheffingen.

Tabel 2: Aantal gevangen en gedode ganzen op basis van een gebiedsgebonden ontheffing binnen de provincie Utrecht in 2023

WBE	Boerengans (verwilderd)	Canadese gans	Grauwe gans	Nijlgans	Totaal
De Eem	0	0	3	0	3
De Schaffelaar	0	0	7	0	7
Kromme Rijn	0	0	113	0	113
Lage Vuursche	0	0	0	0	0
Lopikerwaard	0	13	180	4	197
Noorderpark	0	0	575	0	575
Tussen Vecht en Oude Rijn	0	0	111	0	111
Vecht en Veenstreek	0	4	563	0	567
Vijfheerenlanden	0	0	35	0	35
Totaal Utrecht	0	17	1587	4	1608

Afschot

Tabel 3: Aantal gedode ganzen per ontheffing, vrijstelling of opdracht binnen de provincie Utrecht in 2023 (excl. ruivangsten)

WBE	Boerengans (ver-wilderd)		Brandgans		Canade-se gans	Grauwe gans		Kolgans		Nijlgans	
	Provinciale opdracht	Ontheffing	Ontheffing	Provinciale vrijstelling	Landelijke vrijstelling	Ontheffing	Provinciale vrijstelling	Ontheffing	Provinciale vrijstelling	Provinciale opdracht	Ontheffing
De Eem	73	0	48	149	321	3021	202	94	238	207	0
De Schaffelaar	0	0	0	0	20	133	5	0	0	21	0
Kromme Rijn	42	72	91	8	136	1999	27	4	1	902	18
Lage Vuursche	0	0	0	0	6	10	0	0	0	14	0
Lopikerwaard	71	0	0	1	354	3745	99	6	46	1834	0
Noorderpark	7	0	0	0	102	2135	0	0	0	339	0
Tussen Vecht en Oude Rijn	10	0	0	0	67	3117	7	0	10	597	0
Vecht en Veenstreek	107	0	18	4	187	11289	134	23	77	1122	0
Vijfheerenlanden	28	0	41	21	550	6162	86	0	24	1100	0
Totaal Utrecht	338	72	198	183	1743	31611	560	127	396	6136	18

Nestreductie

Nestreductie data betreft het minimaal aantal behandelde eieren, het is namelijk bij de FRS-registratie onduidelijk of het ingevulde aantal eieren of nesten betreft. Nestreductie is voor alle soorten geregistreerd in FRS op basis van hiervoor beschikbare ontheffingen, opdracht of landelijke vrijstelling.

Tabel 4: Minimaal aantal behandelde eieren ganzensoort binnen de provincie Utrecht in 2023.

WBE	Boerengans (verwilderd)	Canadese Gans	Grauwe Gans	Nijlgans
De Eem	0	51	580	30
De Schaffelaar	0	0	6	0
Kromme Rijn	0	27	2259	20
Lage Vuursche	0	101	0	10
Lopikerwaard	123	31	1554	52
Noorderpark	0	0	2548	0
Tussen Vecht en Oude Rijn	0	0	1254	0
Vecht en Veenstreek	78	34	4258	92
Vijfheerenlanden	0	0	1363	83
Totaal Utrecht	201	244	13822	287

Overige vogelsoorten

Tabel 5: Aantal gedode vogels per ontheffing, vrijstelling of opdracht binnen de provincie Utrecht in 2023 (deel 1).

WBE	Duif (verwilderd)	Ekster	Fazant	Gaai	Houtduif			Kauw	
	Provinciale opdracht	Ontheffing	Jacht*	Ontheffing	Jacht*	Landelijke vrijstelling	Ontheffing	Landelijke vrijstelling	Ontheffing
De Eem	157	0	20	0	86	427		755	
De Schaffelaar	0	0	5	0	360	39		72	
Kromme Rijn	46	25	54	38	1490	1820		972	
Lage Vuursche	0	0	0	0	20			6	
Lopikerwaard	253	0	111	0	2592	1876		1664	99
Noorderpark	15	0	1	0	375	265		330	
Tussen Vecht en Oude Rijn	5	0	26	0	181	255		917	
Vecht en Veenstreek	186	0	4	0	79	330		1450	
Vijfheerenlanden	47	0	247	0	729	1955		1597	
Totaal Utrecht	709	25	468	38	5912	6967	0	7763	99

* Data afkomstig van jagersvereniging afdeling Utrecht voor de periode 15 augustus 2023 t/m 31 januari 2024

Tabel 6: Aantal gedode vogels per ontheffing, vrijstelling of opdracht binnen de provincie Utrecht in 2023 (deel 2).

WBE	Halband- parkiet	Rosse ste- kelstaart	Spreeuw	Wilde eend	Zwarte kraai	
	Provinciale opdracht	Provinciale opdracht	Ontheffing	Jacht*	Landelijke vrijstelling	Ontheffing
De Eem	0			1075	406	
De Schaffelaar	0			351	182	
Kromme Rijn	4		388	1108	1213	
Lage Vuursche	0			84	35	
Lopikerwaard	11			1488	1171	20
Noorderpark	4	1		370	332	
Tussen Vecht en Oude Rijn	21		486	1521	629	
Vecht en Veenstreek	107	5		400	892	
Vijfheerenlanden	0			1985	1228	
Totaal Utrecht	147	6	874	8382	6088	20

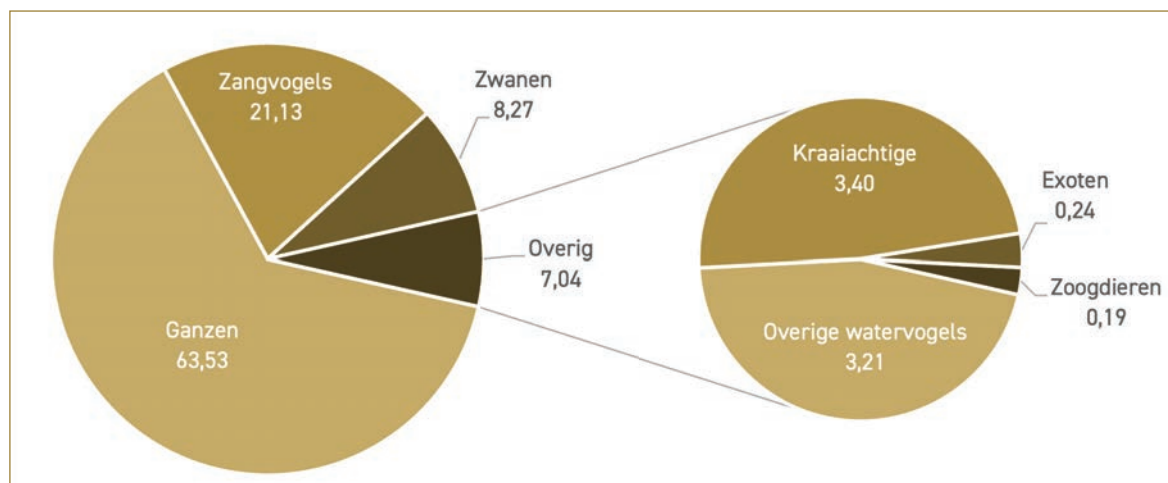
* Data afkomstig van jagersvereniging afdeling Utrecht voor de periode 1 februari 2023 t/m 31 januari 2024

BIJLAGE 3

Schade

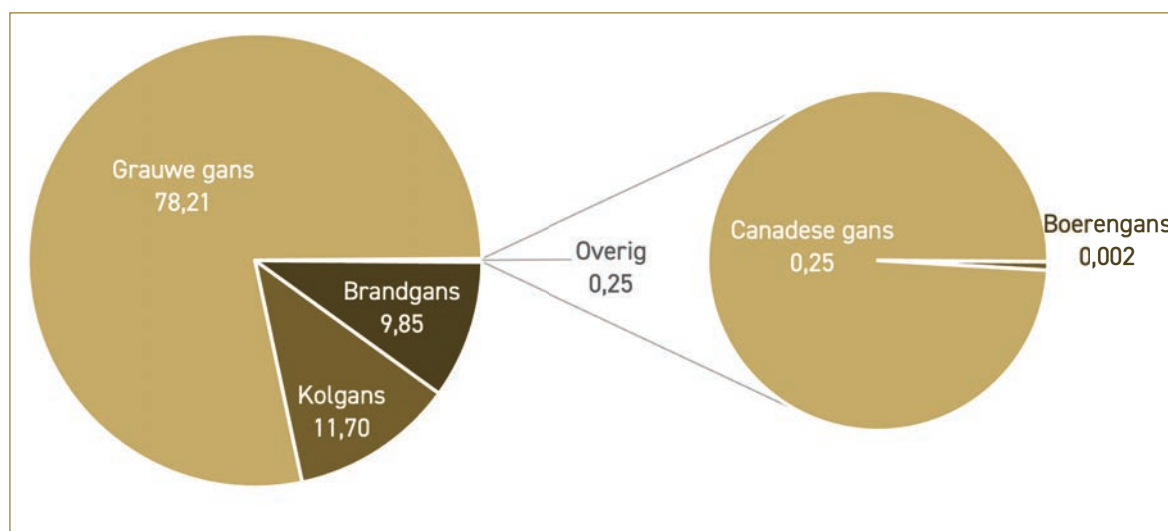
Alle getaxeerde en uitbetaalde faunaschade door BIJ12 Faunazaken is opgenomen in de faunaschade database. Deze database benut de FBE voor monitoring en beheer. Deze data geven echter slechts een deel van de daadwerkelijke faunaschade in de provincie weer. Enkel de schade waarvoor een tegemoetkoming is aangevraagd en welke wordt getaxeerd wordt geregistreerd. Echter, veel agrariërs vragen om diverse redenen geen tegemoetkoming aan of schade vindt plaats door diersoorten waarvoor geen tegemoetkoming kan worden aangevraagd. Ondergaande weergave van de faunaschade is dus een onderschatting van de daadwerkelijke schade. Figuur 3 geeft de verhouding weer van de soortgroepen verantwoordelijk voor schade in de provincie Utrecht in 2022, hierbij gaat het om de getaxeerde schade per diersoort. Zoals gezegd betreft dit bedrag een onderschatting van de schade. Figuur 2 laat duidelijk zien dat ganzen en zangvogels verantwoordelijk zijn voor het merendeel van de getaxeerde schade, waarbij ganzen verantwoordelijk zijn voor ruim 2/3e van de totaal getaxeerde schade. In figuur 3 is te zien dat van alle ganzensoorten de grauwe gans verantwoordelijk is voor meer dan driekwart van de getaxeerde ganzenschade, hetgeen betekent dat de grauwe gans verantwoordelijk is voor meer dan 50% van de totaal getaxeerde schade. Vervolgens laat figuur 4 zien aan welke gewassen schade is ontstaan en de onderlinge verhoudingen in de getaxeerde schade. Meer dan de helft van de getaxeerde schade vond plaats aan voorjaarsgras, ofwel gras van de 1e snede. Opvallend in 2023 was, net als in 2021 en 2022, de hoge schade aan peren, dit jaar zelfs ruim 21% van de totaal getaxeerde schade.

SCHADE PER SOORTGROEP 2023

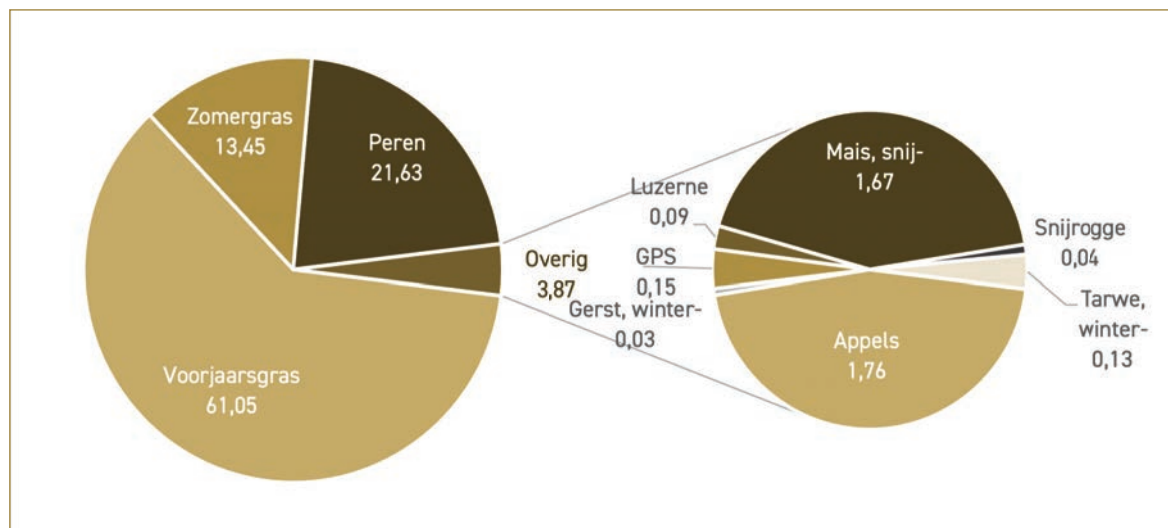
Figuur 1: Vogelsoorten verantwoordelijk voor getaxeerde schade

SCHADE PER GANZENSOORT 2023

Figuur 2: Ganzensoorten verantwoordelijk voor getaxeerde schade

SCHADE PER GEWAS 2023

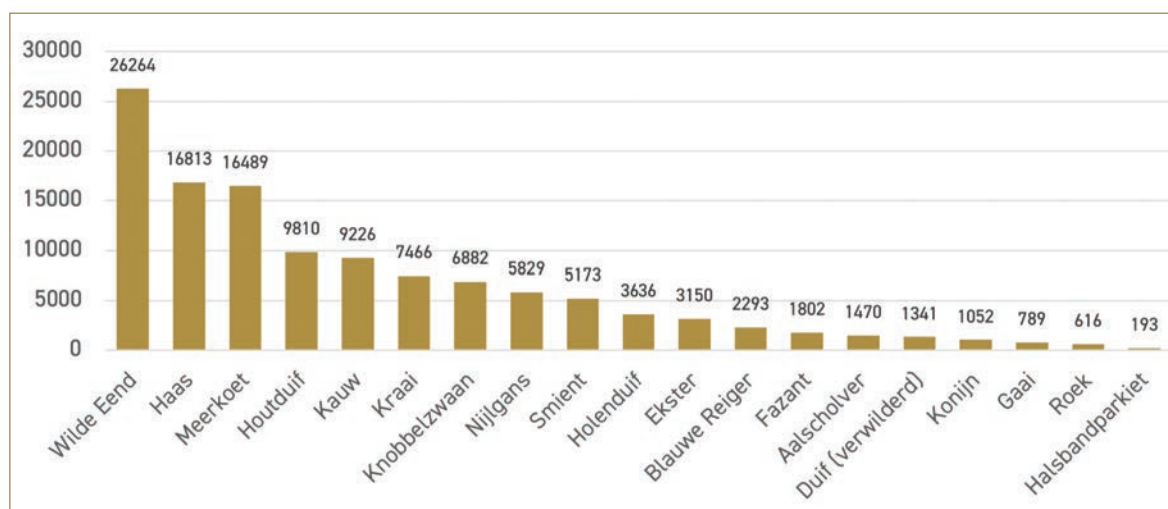
Figuur 3: Gewassen met schade

BIJLAGE 4

Voorjaarstelling

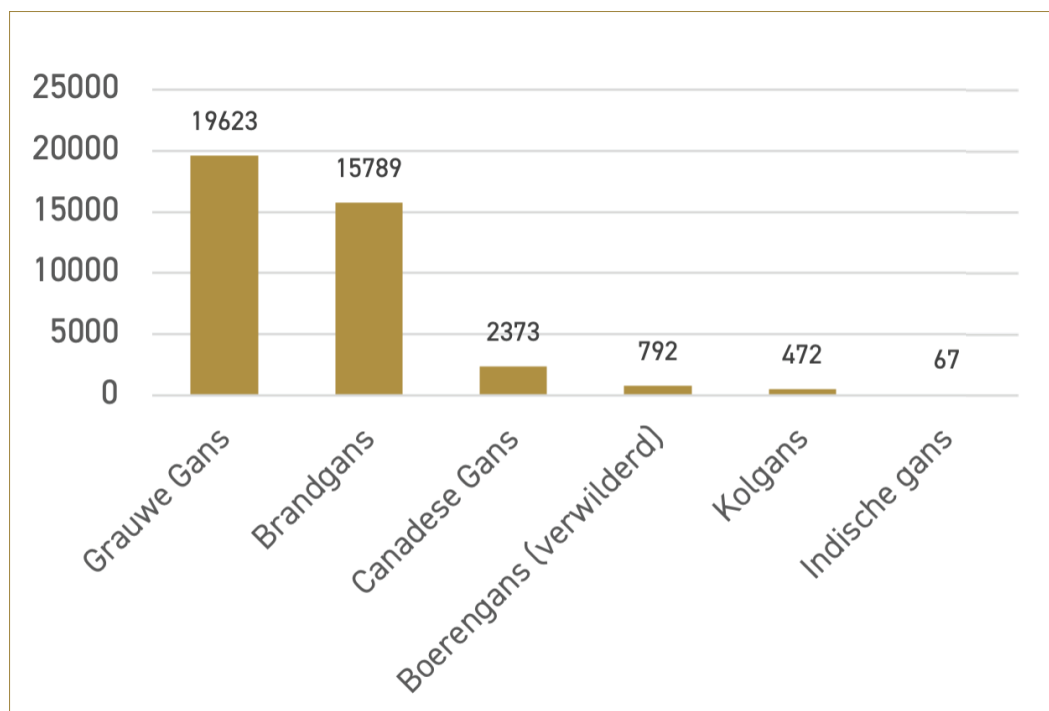
Jaarlijks wordt door de WBE's op de eerste zaterdag van april een voorjaarsstelling georganiseerd. De tellers brengen op die dag tussen 09:00 en 12:00 uur de Utrechtse fauna in beeld. Dit korte tijdsbestek minimaliseert het aantal dubbeltellingen, hetgeen de betrouwbaarheid verhoogt. De voorjaarsstelling verschaft inzicht in de aantallen (trendtelling) en verspreiding van diersoorten in de provincie Utrecht. Deze cijfers vormen belangrijke input voor het te voeren faunabeheer, samen met gegevens over schade, het effect van preventieve maatregelen en gerealiseerd afschot. Tabel 8 geeft het aantal getelde dieren per soort weer voor de voorjaarsstelling van 2023. Voor de ganzen is een aparte grafiek gemaakt (zie tabel 9). Hieruit blijkt dat de brandgans en grauwe gans veruit de meest getelde ganzensoorten zijn in het voorjaar.

VOORJAARSTELLING 2023 (EXCL SOORTGROEP GANZEN)

Tabel 7: Aantal getelde individuen per soort

VOORJAARSTELLING GANZEN 2023

Tabel 8: Aantal getelde individuen per ganzensoort

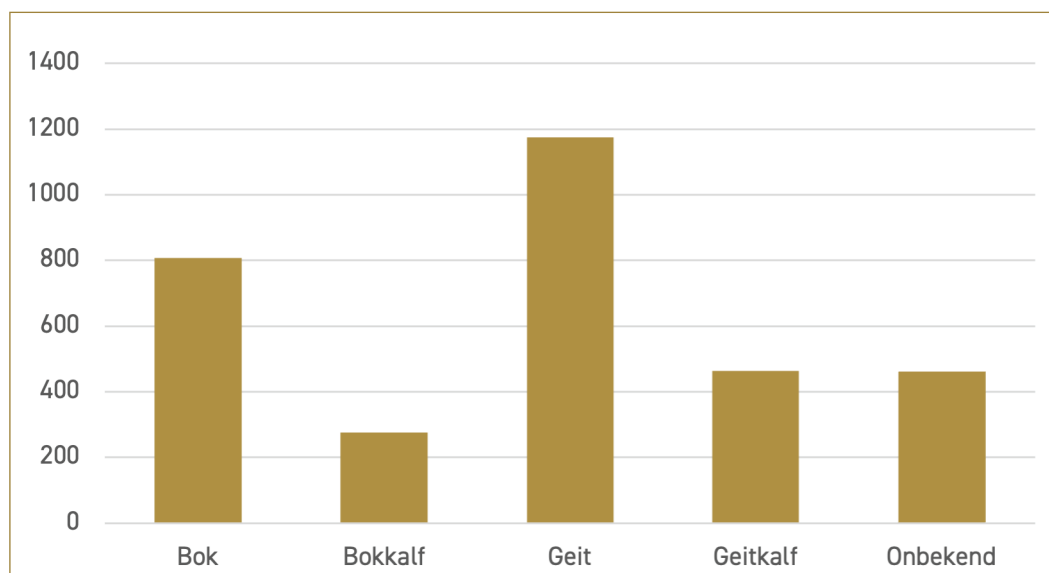
BIJLAGE 5

Reetelling

Gelijk oplopend met de voorjaarstelling vindt ook de reeëntelling plaats. Hierbij wordt op drie momenten (normaliter vrijdagavond en zaterdagochtend en -avond) rond zonsopgang en zonsondergang het aantal reeën binnen de telgebieden van de WBE's geteld, deze telling is gebiedsdekkend. Vervolgens wordt per categorie (bok, geit, bokkalf, geitkalf en onbekend) op basis van de drie telmomenten het "minimum number alive" op WBE-niveau bepaald door de optelsom van de afzonderlijke telmomenten met de hoogste score van de telgebieden te nemen.

Tabel 9: Het aantal getelde reeën per geslacht en leeftijd tijdens de telling van 2023 per wildbeheereenheid						
WBE	Bok	Bokkalf	Geit	Geitkalf	Onbekend	Totaal per WBE
De Eem	6	3	18	11	0	38
De Schaffelaar	188	58	260	91	92	689
Kromme Rijn	312	110	461	207	196	1286
Lage Vuursche	103	37	146	57	78	421
Lopikerwaard	31	5	39	12	10	97
Noorderpark	47	24	75	31	33	210
Tussen Vecht en Oude Rijn	18	4	25	10	12	69
Vijfheerenlanden	103	35	151	44	40	373
Totaal Utrecht	808	276	1175	463	461	3183

REETELLING 2023

Tabel 10: Aantal getelde reeën onderverdeeld op geslacht en leeftijd

BIJLAGE 6

Zomerganzentelling

In de zomer (juli) bevinden zich in Nederland (zo goed als) alleen ganzen die ook in Nederland broeden. Het overgrote deel van deze in Nederland broedende vogels voltooien hun jaarcyclus in of nabij hun broedgebied. Deze ganzen worden overzomerende ganzen of zomerganzen genoemd en ook wel jaarrond ganzen of standganzen. De zomerganzentelling heeft als belangrijkste doel een zo volledig mogelijk overzicht verkrijgen van het aantal ganzen per soort in de provincie en aanvullend het schatten van een landelijk totaaloverzicht van het aantal overzomerende ganzen. Om dubbeltellingen te voorkomen (aangezien ganzen met regelmaat over de provinciegrenzen vliegen) wordt er jaarlijks één teldag aangehouden, de 3e zaterdag van juli. In tabel 12 is het aantal getelde ganzen en het aantal bijgeschatte ganzen af te lezen per ganzensoort binnen de provincie Utrecht. Bijschatten gebeurt als er in een telgebied niet geteld is. Door middel van een statistische analyse kan het aantal ganzen daar worden bijgeschat aan de hand van teldata van voorgaande jaren binnen het telgebied. Voor betrouwbare data is het essentieel dat er elk jaar binnen elk telgebied wordt geteld, zo is het niet nodig om bij te schatten.

Tabel 11: Aantal getelde ganzen en bijgeschatte ganzen

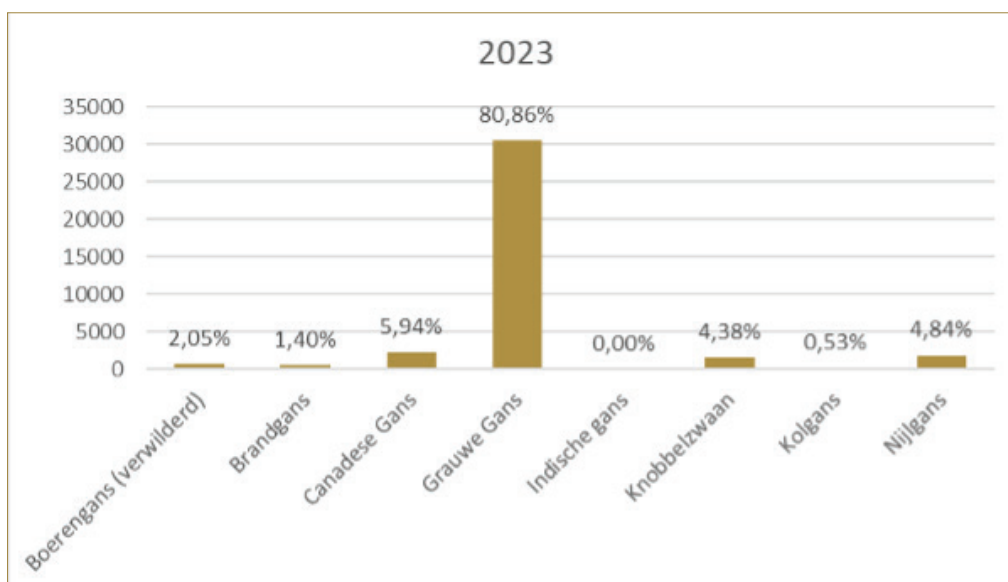
WBE	Boerengans (verwilderd)	Boerengans (verwilderd) + bijgeschat	Brandgans	Brandgans + bijgeschat	Canadese Gans	Canadese Gans + bijgeschat	Grauwe Gans	Grauwe Gans + bijgeschat
De Eem	67	67	82	82	416	416	6416	6416
De Schaffelaar	4	4	0	0	72	72	320	320
Kromme Rijn	10	118	35	919	55	159	1555	3964
Lage Vuursche	1	1	0	0	84	84	2	2
Lopikerwaard	11	11	51	51	299	299	4910	4910
Noorderpark	46	46	137	137	207	207	2513	2513
Tussen Vecht en Oude Rijn	613	613	4	4	28	28	2043	2043
Vecht en Veenstreek	2	2	121	121	161	161	6570	6670
Vijfheerenlanden	23	23	101	101	928	928	6293	6293
Totaal Utrecht	777	885	531	1415	2250	2354	30622	33131

B

WBE	Indische gans	Knobbel- zwaan	Knobbel- zwaan + bijgeschat	Kolgans	Kolgans + bijgeschat	Nijlgans	Nijlgans + bijgeschat
De Eem	0	959	959	24	24	75	75
De Schaffelaar	0	38	38	0	0	75	75
Kromme Rijn	0	5	25	0	137	175	628
Lage Vuursche	0	7	7	0		61	61
Lopikerwaard	0	350	350	0	0	251	251
Noorderpark	0	49	49	0	0	311	311
Tussen Vecht en Oude Rijn	0	71	71	76	76	213	213
Vecht en Veenstreek	0	77	77	1	1	228	228
Vijfheerenlanden	1	101	101	98	98	445	445
Totaal Utrecht	1	1657	1677	199	336	1834	2287

C		
WBE	Totaal per WBE	Totaal per WBE + bijgeschat
De Eem	8039	8039
De Schaffelaar	509	509
Kromme Rijn	1835	5951
Lage Vuursche	155	155
Lopikerwaard	5872	5872
Noorderpark	3263	3263
Tussen Vecht en Oude Rijn	3048	3048
Vecht en Veenstreek	7160	7260
Vijfheerenlanden	7990	7989
Totaal Utrecht	37871	42086

ZOMERGANZENTELLING 2023

Tabel 12: Aantal getelde individuen per soort gans

faunabeheereenheid
UTRECHT